

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Krajské volby a formování exekutivní koalice v
Královéhradeckém kraji**

Romana Špínková

© 2018 ČZU v Praze

!!!

**Místo tohoto textu vložte PŘEDNÍ stranu zadání práce,
které si můžete vyexportovat do PDF v IS.CZU.cz,
pokud již máte schválené zadání i děkanem PEF.**

!!!

!!!

**Místo tohoto textu vložte ZADNÍ stranu zadání práce,
které si můžete vyexportovat do PDF v IS.CZU.cz,
pokud již máte schválené zadání i děkanem PEF.**

**V případě, že Vaše zadání je na více než 2 strany, vložte i
další strany.**

!!!

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Krajské volby a formování exekutivní koalice v Královéhradeckém kraji" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. PhDr. Jaroslavu Čmejkovi, CSc. za odborné vedení práce, za cenné rady a čas, který mi věnoval při zpracování diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu po celou dobu studia.

Krajské volby a formování exekutivní koalice v Královéhradeckém kraji

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá volbami do krajských zastupitelstev konaných v Královéhradeckém kraji v roce 2016. Cílem práce je analyzovat volby z hlediska jejich aktérů, volební účasti a formování exekutivní koalice. Teoretická část je vypracovaná na základě studia dokumentů, charakterizuje funkce jednotlivých orgánů krajského zřízení, teorii voleb druhého řádu a teorii koalic. Ve druhé části je charakterizován kraj, jeho současný socioekonomický stav. Dále se práce zabývá aktéry krajského politického dění, následuje analýza krajských voleb, komparace výsledků a způsoby povolebního vyjednávání. Nedílnou součástí diplomové práce je porovnání výsledků krajských voleb v Královéhradeckém kraji dle jednotlivých okresů a následně porovnání výsledků krajských voleb s výsledky celostátními.

Klíčová slova: Královéhradecký kraj, krajské volby, teorie voleb druhého řádu, teorie koalic, stranické systémy, politické strany, krajské zřízení, zastupitelstvo kraje

Regional elections and formation of executive coalition in the region Hradec Králové

Abstract

The diploma thesis deals with the elections to the regional councils held in the Hradec Králové Region in 2016. The aim of the thesis is to analyze the elections in terms of their actors, the electoral participation and the formation of the executive coalition. The theoretical part is elaborated on the basis of study of documents, it characterizes the functions of individual bodies of the regional establishment, the theory of second order elections and the theory of coalitions. In the second part is characterized the region, its current socio-economic state. The thesis also deals with actors of regional political events, followed by the analysis of regional elections, comparison of results and methods of post-election negotiations. An integral part of the diploma thesis is the comparison of the results of the regional elections in the Hradec Králové Region by district and then comparison of the results of the regional elections with the results of the national ones.

Keywords: Hradec Králové region, regional election, concept of second-order elections, theory of coalitions, party's system, political parties, regional system, regional assembly

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	12
3 Literární rešerše	14
3.1 Historický vývoj veřejné správy na našem území.....	14
3.2 Krajské zřízení	16
3.2.1 Zastupitelstvo kraje.....	17
3.2.2 Rada kraje	19
3.2.3 Hejtman.....	19
3.2.4 Krajský úřad.....	20
3.2.5 Orgány zastupitelstva a rady.....	20
3.3 Volební systémy.....	21
3.4 Teorie voleb druhého řádu	27
3.5 Teorie koalic.....	29
3.5.1 Typologie koalic	32
4 Charakteristika Královéhradeckého kraje.....	36
4.1 Demografické ukazatele v Královéhradeckém kraji	37
5 Krajské volby v Královéhradeckém kraji v roce 2016.....	40
5.1 Kandidující politické strany a hnutí	40
5.2 Kandidáti	46
5.3 Volební účast.....	48
5.4 Výsledky krajských voleb	51
6 Formování koalice.....	59
7 Porovnání výsledků krajských voleb v České republice	64
8 Závěr.....	66

9 Seznam literatury a zdrojů.....	68
10 Přílohy	72

Seznam obrázků

Obrázek 1: Administrativní členění Královéhradeckého kraje.....	37
Obrázek 2: Výsledky krajských voleb, dle členění vítězných stran	64
Obrázek 3: Vzniklé koalice v jednotlivých krajích	65

Seznam tabulek

Tabulka 1: Územní přehled o volební účasti	50
Tabulka 2: Výsledky voleb do zastupitelstva Královéhradeckého kraje v roce 2016	52
Tabulka 3: Rozdělení mandátů na ose levice - pravice v letech 2000, 2004, 2008, 2012 ...	59
Tabulka 4: Rozdělení mandátů na ose levice - pravice krajské volby 2016.....	60
Tabulka 5: Potencionální uskupení koalic v Královéhradeckém kraji	61

Seznam grafů

Graf 1: Zobrazení vývoje počtu obyvatel v KHK.....	38
Graf 2: Zobrazení poměru vzdělanosti	39
Graf 3: Poměr žen v krajské politice	47
Graf 4: Volební účast dle jednotlivých krajů v procentech	48
Graf 5: Výsledky voleb v okrese Hradec Králové	53
Graf 6: Výsledky voleb v okrese Trutnov	54
Graf 7: Výsledky voleb v okrese Jičín.....	55
Graf 8: Výsledky voleb v okrese Náchod.....	56
Graf 9: Výsledky voleb v okrese Rychnov nad Kněžnou.....	57
Graf 10: Porovnání volebních výsledků parlamentních stran.....	58

1 Úvod

Volby jsou základním znakem demokratického politického systému. V demokratickém státě je zdrojem veškeré státní moci lid. V článku 2 Ústavy České republiky je přímo stanoveno, že lid je zdrojem veškeré státní moci. Vůle lidu dává státní moci, jejím představitelům a jejím rozhodnutím legitimitu, tj. ospravedlnění či zdůvodnění. Pouze lid disponuje mocí ustavující (mocí dávat ústavu), teprve z ústavy pak vyplývá moc vykonávaná ústavními orgány státu. Volby jsou prostředkem k uplatnění těchto ústavních práv a principů, dále pak slouží k vyjádření názoru. Prostřednictvím voleb má volič možnost podílet se na veřejném dění a projevit svůj postoj k politickému prostředí. Demokratické volby by měly mít několik základních znaků. Měly by být zejména svobodné, kdy volič se může svobodně rozhodnout mezi politickými subjekty, všeobecné, bez ohledu na rasovou nebo etickou příslušnost, rovné, hlasy voličů by měly mít stejnou váhu, přímé a tajné.

Volby a volební systémy patří mezi hlavní témata politologických výzkumů. V případě voleb do krajských zastupitelstev, které se řadí k méně atraktivním, vyžadují právě tyto volby obecně zvýšenou pozornost s cílem stanovit příčiny nízké volební účasti. V Evropě se tématem neparlamentních voleb začali politologové důkladněji zabývat zejména na konci 70. let minulého století, a to v souvislosti s prvními přímými volbami do Evropského parlamentu, jež vykazovaly u voličů nižší zájem než volby národní. Na základě této skutečnosti vznikla teorie, kterou formulovali Karlheinz Reif a Herman Schmitt v práci *Nine Second-Order Elections – A Conceptual Framework For the Analysis of European Elections Results* z roku 1980 analyzující právě první přímé volby do Evropského parlamentu konané v roce 1979. Podle této teorie jsou volbami druhého řádu (Second-order Elections, SOE) volby, jež jsou považovány za méně důležité. Mezi volby druhého řádu patří například komunální volby, volby do Evropského parlamentu a krajské volby. Rozhodujícím článkem mezi volbami prvního a druhého řádu je obecná představa, že volby prvního řádu jsou důležitější, a to zejména proto, že v nich voliči rozhodují o složení klíčových ústavních institucí v zemi.

Proces demokratizace, který na našem území probíhal od roku 1989, se týkal všech oblastí veřejného života. Nevyhnul se ani územní samosprávě. Důležitým krokem bylo přijetí ústavního zákona č. 347/1997 Sb. o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, který nabyl účinnosti v roce 2000 a stanovil 14 krajů. Dále přijetí zákona č. 129/2000 Sb. o krajích a zákon č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů, byly

důležitým mezníkem v reformě územní veřejné správy. V roce 2000 se tak mohly uskutečnit první krajské volby. Kraje jsou důležitým mezistupněm mezi státem a obcemi, přibližují občanům dění v regionu a napomáhají ovlivňovat politiku nejen na regionální, ale i na národní úrovni.

2 Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je zmapovat krajské volby konané v roce 2016 v Královéhradeckém kraji, a to jak z hlediska vývoje regionálního stranického systému, tak z hlediska vývoje na celostátní úrovni. Hlavním záměrem práce je charakterizovat hlavní aktéry, objasnit jejich chování v Královéhradeckém kraji a sledovat vývoj politické scény z různých hledisek. Prostřednictvím výsledků voleb je zkoumána úspěšnost jednotlivých politických subjektů v kraji, jejich vývoj a identifikace nejúspěšnějších subjektů, posouzení vzájemných vztahů aktérů a způsoby povolebního vyjednávání. Analýza se opírá jednak o charakteristiky voleb druhého řádu, jednak o teorii koalic. Diplomová práce se pokusí ukázat, nakolik krajské volby odpovídají předpokladům stanoveným těmito teoriemi. Práce má charakter případové studie, skládá se ze dvou částí, jedná se o část teoretickou a praktickou.

Teoretická část práce se zabývá formováním krajského zřízení na území České republiky, vymezení krajů jako vyšších územních samosprávních celků a funkce jednotlivých orgánů krajské samosprávy. V následující kapitole je představen volební systém s důrazem na krajský volební systém, v této části jsou popsány skutečnosti související s volební legislativou, systémem voleb, průběhem voleb a vznikem a zánikem mandátů. Teoretická část se zaměřuje na teorii voleb druhého řádu, na kterou je nahlíženo podle teorie zformulované politology Karlheinzem Reifem a Hermannem Schmidtem. Závěr teoretické části je věnován teorii koalic, zejména pojetí Stanislava Balíka.

Praktická část práce je zaměřena na charakteristiku Královéhradeckého kraje, jeho historii a vývoj až po současnost. Dále je sledována situace v uvedeném kraji z pohledu vzdělanosti, společenského života, demografického vývoje a nezaměstnanosti. Metodicky je práce založena na studiu dokumentů, které souvisejí s krajskými volbami, zkoumáním volebních programů jednotlivých politických subjektů, sledováním webových stránek kraje, porovnáváním volebních dat Českého statistického úřadu, analyzováním vývoje volebních výsledků v kraji od roku 2000. Naplnění předpokladů teorie voleb druhého řádu je prověřováno na základě jednotlivých dimenzí, které poskytují návod pro výzkum druhořadých voleb. Jedná se především o výši volební účasti, počty neplatných hlasů, úspěch či neúspěch vládních stran. Po volbách následuje jednání o exekutivní koalici. Práce se snaží na daný případ aplikovat teorii koalic a vzniklou exekutivu typologicky zařadit.

Krajské volby lze chápat jako dynamický proces, v jehož průběhu se razantně střetává vyhodnocení předchozího období s představou, co chtějí občané do budoucnosti. Z tohoto důvodu jsou v práci zachycena základní fakta v předchozím časovém úseku, postoje jejich aktérů, způsob, jakým se přizpůsobili měnící se politické situaci i odraz celospolečenských nálad v uvažování lidí.

V závěru diplomové práce jsou doložena fakta, která dle výsledku voleb vystihují paradoxy povolebního vyjednávání, v němž koncentrovaný pragmatismus dokázal eliminovat ideologické kontrasty, které se při zběžném pohledu logicky uvažujícího občana zdají jako nekompatibilní. Pro přehlednost je uvedeno celorepublikové srovnání volebních výsledků dle jednotlivých krajů.

3 Literární rešerše

3.1 Historický vývoj veřejné správy na našem území

Již v období středověku, v druhé polovině 13. století, byly na našem území vymezeny kraje. Byly to správní celky mezi panstvími a zeměmi. V 15. století bylo v Čechách 14 krajů: Bechyňský, Boleslavský, Čáslavský, Hradecký, Chrudimský, Kouřimský, Litoměřický, Plzeňský, Prácheňský, Podbrdský, Vltavský, Rakovnický, Slánský a Žatecký. Počet krajů se v průběhu let měnil. Od roku 1706, dle výnosu císaře Josefa I., vykonávali státní správu vzdělaní úředníci. Za vlády Marie Terezie došlo k postátnění správy v ústředí, zemích i krajích a podstatné zásahy byly i do nejnižších instancí, které směřovaly proti stavům. V první etapě tereziánských reforem se jednalo o centralizaci a odstranění stavovského vlivu ve veřejné správě, který byl nahrazen byrokracií. Správa měla být zkvalitněna dosazením odborně vzdělaných úředníků, zjednodušením státní správy a snížením správních nákladů (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 142). V té době existovalo 16 krajů.

Od roku 1848 veřejná správa prošla velkými změnami. Byla zrušena patrimoniální správa a na úrovni obcí byla vytvořena samospráva (Čmejrek, 2016, s. 19). Územními jednotkami se staly okresy - politické a soudní, kraje a země. Čechy byly od 1. ledna 1850 rozděleny do 7 krajů a do 70 okresních hejtmanství, Praha tvořila zvláštní okres. Morava byla rozdělena na 2 kraje a 25 okresních hejtmanství a Slezsko bylo rozděleno do 7 okresních hejtmanství (Janák, 1989, s. 124). Tyto jednotky vykonávaly jak státní správu, tak i samosprávu. Prosincovou ústavou z roku 1867 byla zrušena krajská úroveň. Vznikl nový systém státní správy a samosprávy - obce, okresy a země. Působnost obce byla dělena správou samostatnou a přenesenou, v čele obce stál starosta, obecní výbor a obecní představenstvo. Do čela okresu byl jmenován hejtman, v čele zemské správy stál místodržitel (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 276 - 277).

V roce 1918, po vzniku Československé republiky, nedošlo k žádným bezprostředním změnám v systému veřejné správy. Nejvyšším orgánem byl Národní výbor československý, složený ze zástupců politických stran zvolených v posledních předválečných volbách. Byla jmenována ministerstva a zvolen prezident republiky T. G. Masaryk (Čmejrek, 2016, s. 19). Ústavou z roku 1920 bylo navrženo rozdělení státu na 15 žup, toto rozdělení však nevstoupilo v platnost (Janák, Hledíková, 1989, s. 414).

V roce 1928 nabyl účinnost zákon č. 125/1927 Sb. o organizaci politické správy. Republika byla rozdělena na zemi Českou, Moravskoslezskou, Slovenskou a Podkarpatskou, ty byly spravovány zemskými úřady. Do vedení těchto úřadů byli prezidentem republiky jmenováni zemští prezidenti. Dále měla každá země zemské zastupitelstvo se šestiletým volebním obdobím a zemský úřad. Nižší správní jednotkou byly okresy s okresním zastupitelstvem, rovněž se šestiletým volebním obdobím, v čele s hejtmanem.

V roce 1938 schválilo Národní shromáždění ústavní zákon č. 299/1938 Sb. o autonomii Slovenskej krajiny a ústavní zákon č. 328/1938 Sb. o autonomii Podkarpatské Rusi. Republika se tím změnila na federaci. Po vstupu německé armády na naše územní byl vytvořen Protektorát Čechy a Morava, který se dělil na oberlandráty. Oberlandrat (česky vrchní zemská rada) byl úřad německé okupační správy, který se dělil na několik politických okresů. Úřad oberlandráta podléhal přímo říšskému protektorovi a měl dvojí působnost: pro německé státní příslušníky na území protektorátu působil jako nejnižší správní úřad a zároveň byl kontrolním úřadem vůči protektorátním obecním i okresním úřadům. Jejich pravomoci se postupně rozšiřovaly, až se z nich staly velké úřady s početným personálem. V roce 1942 byla provedena jejich reforma, značná část jejich agendy byla přenesena na autonomní protektorátní orgány a jejich počet byl snížen (Janák, Hledíková, 1989, s. 483).

V květnu 1945 bylo vydáno vládní nařízení o volbě a pravomoci národních výborů. Národní výbory měly vykonávat veškeré úkoly veřejné správy. Vytvořením národních výborů zanikly všechny dosavadní obecní, okresní a zemské orgány. Nadále však existovaly obce, okresy a země jako samosprávné korporace (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 444). Podstatná změna nastala po přijetí ústavního zákona č. 150/1948 Sb. K 1. lednu 1949 bylo zrušeno zemské zřízení a zavedeno zřízení krajské. Území republiky bylo rozděleno na kraje a okresy. Na území Československa vzniklo 19 krajů - 13 v českých zemích a 6 na Slovensku. Územní veřejnou správu prováděly krajské, okresní a obecní národní výbory (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 447). V roce 1960 byl přijat zákon č. 36/1960 Sb. o územním členění státu. V českých zemích vzniklo 7 krajů, hlavní město Praha bylo podle tohoto zákona samostatným územním celkem, na Slovensku vznikly 3 kraje (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 450 - 451). Tento stav trval až do roku 1990, kdy zákonem České národní rady č. 425/1990 Sb. bylo zrušeno sedm dosavadních krajských a 75 okresních národních výborů, které byly nahrazeny 73 novými okresními úřady (Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 481).

3.2 Krajské zřízení

Po pádu komunismu byla reforma veřejné správy ústředním tématem k jednání na naší politické scéně. Dle přijaté Koncepce reformy veřejné správy byly připraveny potřebné zákony k realizaci reformy veřejné správy. Byl zvolen tzv. spojený model veřejné správy, tzn., že orgány samosprávy budou vykonávat na základě zvláštních zákonů vedle samosprávy též státní správu v přenesené působnosti. Tato reforma měla vést ke zkvalitnění a modernizaci veřejné správy a zároveň veřejnou správu přiblížit co nejvíce k občanům. V první fázi reformy se jednalo především o zřízení krajské samosprávy. Bylo nutné přijmout několik zákonů souvisejících s organizací a kompetentností (např. Zákon č. 129/2000 Sb. Zákon o krajích, Zákon č. 130/2000 Sb. Zákon volební do krajů, Zákon č. 128/2000 Sb. Zákon o obcích (součinnost obcí s krajem), Zákon č. 131/2000 Sb. Zákon o hl.m. Praze). Cílem druhé fáze reformy veřejné správy bylo zlepšení decentralizačních a dekoncentračních procesů. Došlo k přesunutí kompetencí, které byly dosud vykonávány orgány státní správy na samosprávu, a to buď do samostatné, nebo přenesené působnosti. Rozčlenění České republiky na vyšší samosprávné celky, tj. kraje, bylo schváleno v Poslanecké sněmovně jako ústavní zákon č. 347/1997 Sb. ze dne 23. října 1997. Po schválení Senátem byl zákon vyhlášen 31. prosince 1997 s platností od 1. ledna 2000. Přijetím tohoto zákona bylo na území České republiky vytvořeno čtrnáct krajů, v podstatě mezičlánků mezi státem a obcemi, kterými jsou kraj Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Vysočina, Jihomoravský, Olomoucký, Moravskoslezský, Zlínský a Hlavní město Praha. Zákonem tak vzniklo třináct krajů, v kterých se konají volby do krajských zastupitelstev a Hlavní město Praha. Hlavní město Praha má výjimečné postavení administrativního celku, který je současně i samosprávným krajem. Zastupitelstvo Hlavního města Prahy je tak současně i krajským zastupitelstvem, stejně tak primátor je zároveň i krajským hejtmanem. Volby do tohoto krajského orgánu se konají v době voleb do obecních zastupitelstev (Chytílek, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 317).

Zákon č. 129/2000 Sb. je základním právním předpisem, který upravuje postavení krajů a činnost jejich orgánů. Podle tohoto zákona se jedná o územní společenství občanů s právem na samosprávu. Kraj je spravován dle zákona zastupitelstvem, dalšími orgány kraje jsou rada kraje, hejtman kraje, krajský úřad a zvláštní orgány kraje (výbory a komise). Kraj je veřejnoprávní korporací, která hospodaří s vlastním majetkem a vlastními příjmy. Povinností kraje je pečovat o zachování a rozvoj majetku. Jeho hlavním posláním je rozvoj

území a péče o potřeby obyvatel kraj, jedná se o tzv. samostatnou působnost kraje zejména v oblasti sociální péče, ochrany a rozvoje zdravých životních podmínek, dopravy, spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku. Při výkonu této samostatné působnosti se kraj řídí při vydávání obecně závazných vyhlášek zákonem, v ostatních záležitostech se řídí také právními předpisy vydanými na základě zákona. Orgány kraje, kromě samostatné působnosti, vykonávají na svém území též přenesenou působnost ve věcech, kterou jim stanoví zákon. Pro výkon přenesené působnosti kraj obdrží příspěvek ze státního rozpočtu, jehož výši stanovuje ministerstvo financí.

3.2.1 Zastupitelstvo kraje

Zastupitelstvo kraje je jako jediný orgán krajské samosprávy ústavně zakotven. Tento orgán je tvořen členy zastupitelstva, kteří byli zvoleni při volbách do krajských zastupitelstev. Volby jsou vyhlašovány prezidentem republiky, zastupitelé jsou voleni na čtyři roky. Zastupitelstvo kraje je sestaveno z členů zastupitelstva kraje, počet členů zastupitelstva je závislý na počtu obyvatel daného kraje. Pokud je počet obyvatel kraje menší než 600 000, pak je do zastupitelstva voleno 45 členů, pokud v kraji žije 600 000 až 900 000, obyvatel volí se 55 členů, v případě počtu obyvatel nad 900 000, volí se do zastupitelstva 65 členů. Rozhodným pro stanovení počtu členů zastupitelstva je však počet obyvatel kraje vždy k 1. lednu roku, v němž se konají volby. Počet členů, kteří budou voleni do zastupitelstva, zveřejní krajský úřad na úřední desce a ve Věstníku (Zákon č. 129/2000 Sb. § 31).

Mandát člena zastupitelstva vzniká zvolením po ukončení hlasování. Mandát člena zastupitelstva kraje může zaniknout v případě ukončení hlasování ve druhý den voleb, v případě nových voleb do zastupitelstva kraje. Dalším důvodem může být odmítnutím složení slibu člena zastupitelstva kraje nebo složením slibu s výhradou, dále pak okamžikem, kdy hejtman kraje obdrží písemné oznámení o odstoupení z funkce člena zastupitelstva kraje, toto oznámení o odstoupení nelze vzít zpět nebo úmrtím člena zastupitelstva kraje. Kromě výše uvedených důvodů může mandát člena zastupitelstva kraje zaniknout v případě neslučitelnosti funkce, ztrátou volitelnosti či pravomocným rozhodnutím soudu, kterým byl člen zastupitelstva odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody (Zákon č. 130/2000 Sb. § 48). Nastane-li některá z uvedených situací, pak na pozici uvolněného mandátu v zastupitelstvu kraje nastupuje za člena tohoto zastupitelstva náhradník z téže politické strany, politického hnutí nebo koalice. Mandát

získává náhradník následující den po zániku mandátu člena zastupitelstva kraje, za kterého náhradník nastupuje (Zákon č. 130/2000 Sb. § 49). Výkon funkce člena zastupitelstva je veřejnou funkcí.

Především zastupitelstvo rozhoduje ve věcech samostatné působnosti, ve věcech v přenesené působnosti rozhoduje, jen stanoví-li tak výslovně zákon. Platně usnášet se, je zastupitelstvo schopné za přítomnosti nadpoloviční většiny všech jeho členů, jakož i k platnému přijetí usnesení, rozhodnutí nebo volbě (Zákon č. 129/2000 Sb. § 35).

Zastupitelstvo kraje má k dispozici několik pravomocí, může předkládat návrhy zákonů Poslanecké sněmovně, předkládat návrhy Ústavnímu soudu na zrušení právních předpisů, má-li za to, že jsou v rozporu se zákonem, vydávat obecně závazné vyhlášky kraje, koordinovat rozvoj územního obvodu, schvalovat koncepci rozvoje cestovního ruchu na území kraje, volit zástupce kraje do regionálních rad regionů soudržnosti, rozhodovat o spolupráci kraje s jinými kraji a o mezinárodní spolupráci. Dále zastupitelstvo schvaluje rozpočet kraje, závěrečný účet kraje a účetní závěrku kraje. Zastupitelstvo zřizuje a ruší příspěvkové organizace a organizační složky kraje, zakládá či ruší právnické osoby a deleguje zástupce kraje na valnou hromadu obchodních společností, ve kterých má kraj majetkovou účast. Zastupitelstvo volí i odvolává hejtmana, jeho náměstkyni a další členy rady, zřizuje a ruší výbory, volí jejich předsedy a členy. Dále pak zastupitelstvo rozhoduje o vyhlášení krajského referenda a uděluje ceny kraje (Zákon č. 129/2000 Sb. § 35).

Zastupitelstvo se schází nejméně jednou za tři měsíce nebo podle potřeby. Zasedání svolává písemnou formou hejtman a zpravidla ho rovněž řídí jako předsedající. Požádá-li alespoň jedna třetina jeho členů o svolání zastupitelstva, je hejtman povinen svolat zasedání zastupitelstva do 21 dnů od doručení této žádosti na krajský úřad. Pokud této žádosti hejtman nevyhoví, musí tak učinit jeho náměstek nebo jiný člen zastupitelstva. Pokud však zastupitelstvo na jeho začátku jednání není usnášeníschopné, předsedající zasedání ukončí a do 15 dnů se koná náhradní zasedání, přičemž se musí uskutečnit nové svolání. Nejméně 10 dnů před zasedáním krajský úřad informuje o místě, době a navrženém programu připravovaného zasedání zastupitelstva, a to vyvěšením na úřední desce krajského úřadu nebo jiným uveřejněním (Zákon č. 129/2000 Sb. § 40 - 41).

Zasedání zastupitelstva je veřejné. Informace o místě, době a navrženém programu připravovaného zasedání zastupitelstva zveřejní krajský úřad vždy nejméně 10 dnů předem na úřední desce. O průběhu zasedání zastupitelstva je pořízen zápis, který je podepsán hejtmanem nebo jeho náměstkem a zvolenými ověřovateli. Zápis je nezbytné vyhotovit do 10 dnů po skončení zasedání, obsahuje údaje o počtu přítomných členů

zastupitelstva, schválený program jednání, průběh a výsledky hlasování a přijatá ustanovení. Zápis musí být uložen u krajského úřadu k nahlédnutí (Zákon č. 129/2000 Sb. § 42 - 43).

3.2.2 Rada kraje

Rada kraje je výkonným orgánem kraje v oblasti samostatné působnosti a ze své činnosti odpovídá zastupitelstvu kraje. Pro jednání zastupitelstva kraje připravuje návrhy a podklady a zabezpečuje plnění jím přijatých usnesení. Radu kraje tvoří hejtman, náměstek hejtmana (náměstci hejtmana) a další členové rady, kteří jsou voleni z členů zastupitelstva. Její počet je vázán na počet obyvatel v kraji, při počtu obyvatel do 600 000, má rada devět členů, při počtu obyvatel nad 600 000 je počet členů rady 11 členů, vždy se jedná o lichý počet (Zákon č. 129/2000 Sb. § 57).

Schůze rady se svolává dle potřeby a svolává je hejtman. Na rozdíl od jednání zastupitelstva jsou jednání rady neveřejná. Ze schůze se pořizuje zápis, kde je vždy uveden počet přítomných členů rady, schválený program schůze, průběh a výsledky hlasování a přijatá usnesení. Tento zápis podepisuje hejtman nebo náměstek hejtmana a zvolení ověřovatelé (Zákon č. 129/2000 Sb. § 58).

K činnostem rady patří příprava návrhů a podkladů pro jednání zastupitelstva, zabezpečování hospodaření podle schváleného rozpočtu, stanovení počtu zaměstnanců kraje zařazených do krajského úřadu, na návrh ředitele krajského úřadu jmenování a odvolávání vedoucích odborů krajského úřadu, vyřizování návrhů, připomínek a podnětů obcí a právnických osob z území obvodů kraje, stanovuje pravidla pro přijímání a vyřizování petic a stížností, vydávání nařízení kraje a rozhodování o některých majetkoprávních úkonech kraje. Rada také zřizuje jako své iniciativní a poradní orgány komise. Ty jsou jí ze své činnosti odpovědné (Zákon č. 129/2000 Sb. § 59).

3.2.3 Hejtman

Hejtman je navenek zástupcem kraje, v době jeho nepřítomnosti je zastupován náměstkem hejtmana. Hejtman a jeho náměstci jsou voleni zastupiteli z řad zastupitelů, kterým jsou ze své funkce zároveň odpovědní. Hejtman i jeho náměstci musí být občany České republiky. Hejtman je odpovědný za výkon své funkce zastupitelstvu a rada kraje mu může ukládat úkoly, které jsou v rozsahu jeho působnosti.

Do působnosti hejtmana spadá podepisování právních předpisů kraje. Dále, se souhlasem ministerstva vnitra, jmenuje a odvolává ředitele krajského úřadu, stanovuje mu

plat a ukládá mu úkoly. Hejtman dále na základě zmocnění v zákoně zřizuje pro výkon přenesené působnosti zvláštní orgány, ty však nejsou součástí krajského úřadu a činnost těchto orgánů je financována z krajského rozpočtu. Dále hejtman zodpovídá za přezkoumání hospodaření kraje za uplynulý kalendářní rok, odpovídá za informování občanů o činnosti kraje, svolává a řídí schůze zastupitelstva a rady kraje a podepisuje zápisy z nich (Zákon č. 129/2000 Sb. § 61). Po volbách vykonává dosavadní funkci hejtman až do zvolení nového hejtmana.

Náměstek je zástupcem hejtmana. Může být zvoleno více náměstků, kterým následně zastupitelstvo svěří úkoly. Náměstek zastupuje hejtmana v jeho nepřítomnosti nebo v době, kdy hejtman nevykonává funkci. (Zákon č. 129/2000 Sb. § 64).

Pokud je hejtman ze své funkce odvolán nebo se své funkce vzdal a není současně zvolen nový hejtman, vykonává pravomoci hejtmana náměstek, který byl určen zastupitelstvem k zastupování hejtmana. Pokud však zastupitelstvo neurčí takového náměstka hejtmana, pověří zastupitelstvo výkonem pravomocí hejtmana některého člena rady (Zákon č. 129/2000 Sb. § 64).

3.2.4 Krajský úřad

Krajský úřad plní úkoly samostatné působnosti, které jsou mu ukládány zastupitelstvem a radou, dále napomáhá činnosti výborů a komisí. Krajský úřad mimo jiné přezkoumává rozhodnutí vydaná orgány obce, projednává přestupky, poskytuje obcím odbornou a metodickou pomoc, zabezpečuje provoz informačního systému, kontroluje výkon přenesených působností obcí, zřizuje koordinátora pro romské záležitosti a vykonává další činnosti svěřené mu zákonem. Krajský úřad tvoří ředitel a zaměstnanci kraje. Úřad je členěn na odbory a oddělení (Zákon č. 129/2000 Sb. § 66 - 68).

V čele krajského úřadu je ředitel. Ředitel je zaměstnancem kraje a za vykonávání úkolů svěřených krajskému úřadu je odpovědný hejtmanovi. Je oprávněný účastnit se zasedání zastupitelstva a schůzí rady. Funkce ředitele krajského úřadu je neslučitelná s funkcí poslance a senátora Parlamentu České republiky, s funkcí člena zastupitelstva územního samosprávného celku. Ředitel nesmí vykonávat ani funkce v politických stranách a hnutích (Zákon č. 129/2000 Sb. § 69).

3.2.5 Orgány zastupitelstva a rady

Výbory jsou zřizované zastupitelstvem jako jeho kontrolní a iniciativní orgány. Tyto orgány plní úkoly, kterými je pověřil zastupitelstvo a jemu se i zodpovídají ze své

činnosti. Předsedou každého z výborů je vždy člen zastupitelstva. Počet členů výborů je vždy lichý, z důvodů hlasování. Výbor se schází dle potřeby a pro jeho usnesení je nutná nadpoloviční většina. Počet výborů je v kompetenci příslušného kraje. Povinností je však zřídit výbor finanční, výbor kontrolní, výbor pro výchovu, vzdělání a zaměstnanost. Pokud je dle posledního sčítání lidu v daném kraji alespoň 5% občanů, kteří se hlásí k jiné než české národnosti, má zastupitelstvo povinnost zřídit i výbor pro národnostní menšiny (Zákon č. 129/2000 Sb. § 76 - 79).

Komise jsou zřízené radou jako její iniciativní a poradní orgán. Ty jsou za svoji činnost odpovědné výhradně radě a usnází se většinou hlasů všech jejich členů (Zákon č. 129/2000 Sb. § 80).

3.3 Volební systémy

Volby jsou základním pilířem zastupitelské demokracie, ve které se preference občanů materializují do konkrétní podoby zvolených zastupitelských orgánů. Volby plní celou řadu funkcí. Elementárním úkolem voleb je zjištění aktuálního rozložení politických sil v daném politickém celku a rozdělení mandátů mezi ně. Výsledky voleb taktéž odhalují současné požadavky a priority společnosti. Další úlohou voleb je jejich integrační funkce. Aktem voleb se střetávající politické strany, které mají odlišné zájmy, priority a cíle, integrují a současně se tak integruje i celá společnost. Pravidelné opakování voleb plní kontrolní funkci, která umožňuje občanům měnit politickou reprezentaci, s kterou nejsou již ve většině spokojeni. V neposlední řadě se s aktem voleb pojí funkce legitimizační. Pro plnění všech funkcí voleb musí být splněna podmínka všeobecného, rovného a přímého hlasovacího práva, dále politická pluralita a svoboda volby (Čmejrek, 2008, s. 48).

Politické strany plní v zastupitelské demokracii mimořádně významnou roli. Jejich klíčová funkce je založena na zprostředkování mezi občany a politickou mocí. Strany se snaží o obhájení zájmů svých stoupenců a prostřednictvím voleb usilují o získání největšího podílu na státní moci. Strany rovněž reprezentují významný nástroj integrace společnosti (Čmejrek, 2008, s. 57). Politické strany jsou také hlavním prostředkem participace občanů na demokratickém procesu (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 52 - 53).

Volební systém je způsob realizace voleb na základě daných pravidel. Volebních systémů existuje značné množství, v zásadě ale bývají rozlišovány čtyři základní klasifikace volebních systémů: většinový volební systém, semiproporční volební systém,

poměrný volební systém a smíšený volební systém (Chýlek, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 20). Většinový volební systém je založen na pravidle, že mandát získává vítěz, strana či kandidát, který obdržel od voličů v daném volebním obvodu největší počet hlasů. Rozhodující tedy je většina hlasů. Tato norma platí i v případě vícemandátových volebních obvodů, kde mandáty jsou rozdělovány taktéž na základě většiny hlasů. Tato většina může být relativní nebo absolutní, rozdíl spočívá v počtu potřebných hlasů. U relativního systému stačí na vítězství více hlasů, než má kterýkoli další kandidát. U absolutního systému je požadavek mnohem přísnější, zde nepostačuje mít pouze nejvíce hlasů, k vítězství je zapotřebí dosáhnout nadpoloviční většiny všech hlasů. Volby založené na principu absolutního systému je možné splnit pomocí dvou způsobů, podle kterých se tento volební systém dále dělí. Prvním způsobem je dvoukolový většinový systém, známý především z prezidentských voleb či při volbách do Senátu. Druhou možností je alternativní hlasování, které je pouze jednokolové. Poměrný volební systém bývá také nazýván jako systém poměrného zastoupení, jedná se o nejpoužívanější volební systém při volbách do parlamentu. Základem tohoto systému je rovnováha mezi získanými hlasy a počtem obsazovaných mandátů. Proporční volební systém se vyskytuje ve dvou základních variantách, které se od sebe liší podobou hlasovacích lístků. Konečné rozdělení mandátů u proporčních volebních systémů je závislé na několika faktorech. Důležitým faktorem je velikost volebních obvodů, čím větší je obvod, tím je vyšší proporcionalita. Přidělování mandátů probíhá pomocí volebních kvót či volebních dělitelů, což jsou vzorce pro převod počtu hlasů na počet mandátů. Dalším prostředkem je faktor poměrných systémů - uzavírací klauzule, která zamezuje vstupu velkému počtu stran do parlamentních orgánů. Jedná se o procentní vyjádření počtu hlasů, které musí strana získat pro vstup do parlamentu celostátně a zabraňuje tedy drobným stranám v účasti na přerozdělování mandátů. Smíšený volební systém je kombinací volebních systémů většinových a proporčních při volbě jednoho zastupitelského sboru. Rozlišují se dvě základní kategorie smíšených volebních systémů, systémy závislé kombinace a systémy nezávislé kombinace. Systémy závislé kombinace i systémy nezávislé kombinace se ještě dále dělí na různé druhy.

Volební systémy v České republice zahrnují většinový a poměrný volební systém. Občané mají možnost volit celkem v šesti různých volbách - volba prezidenta republiky, v přímé volbě, volby do Poslanecké sněmovny, podle zásad poměrného zastoupení, volby do Senátu, podle zásady většinového systému, členové zastupitelstev obcí a vyšších územně

samosprávných celků jsou voleni podle zásad poměrného zastoupení a dále volby do Evropského parlamentu, podle přímé volby.

Volby do krajských zastupitelstev jsou upraveny zákonem č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů (Čmejrek, 2008, s. 55). Podle § 2 tohoto zákona probíhají volby podle poměrného zastoupení, na základě tajného hlasování a principu všeobecného a rovného hlasovacího práva.

Právo volit do krajských zastupitelstev má státní občan České republiky, jenž nejdéle ve druhý den voleb dosáhne věku minimálně 18 let a má hlášený trvalý pobyt v obci náležející do územního obvodu kraje. Dále se může výkonu volby do zastupitelstev krajů zúčastnit cizí státní občan, který je přihlášený k trvalému pobytu v obci nebo ve vojenském újezdu v územním obvodu kraje, je-li stanoveno mezinárodní smlouvou. Zákon také stanovuje překážky výkonu aktivního volebního práva: a) zákonné omezení osobní svobody pro výkon trestu odnětí svobody; b) zbavení způsobilosti k právním úkonům; c) zákonné omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidu; d) výkon základní či náhradní vojenské služby, je-li to vyžadováno z důvodu bezpečnosti státu (Čmejrek, 2008, s. 55).

Pasivní volební právo se přiznává každému voliči, který není omezen překážkou ve výkonu volebního práva. Funkce zastupitele je neslučitelná s jinými veřejnými funkcemi a pozicemi v institucích jako je ministerstvo, orgány státní správy apod. (Čmejrek, 2008, s. 55).

U voleb do krajských zastupitelstev byl stanoven listinný poměrný volební systém. Úspěšnost volebních kandidátů v tomto volebním systému je ovlivňována několika proměnnými, jakými jsou například velikost volebního obvodu, forma kandidatury, struktura hlasu, výše volební klauzule a volební formule.

Velikost volebního obvodu

Klíčovou proměnnou poměrných volebních systémů, která má nejvýznamnější vliv na celkový charakter systému, je velikost obvodu, která je poměřována počtem mandátů, jež se v daném obvodu rozdělují (Chytílek, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 185). Velikost obvodu se ovšem neměří geografickou rozlohou, ani počtem obyvatelstva, avšak počtem mandátů přidělovaných v daném obvodu. V krajských volbách je každý kraj vícemandátovým obvodem, rozpětí volených mandátů je od 45 - po 65 volených zastupitelů, podle počtu obyvatel kraje. Například Středočeskému kraji, jednomu

z největších krajů České republiky, se přiděluje 65 mandátů, nejmenšímu Karlovarskému kraji se přiděluje 45 mandátů (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 54). Kraje jsou zároveň i volebními obvody pro volby do Poslanecké sněmovny, zákon je nazývá volebními kraji, zde jsou však mandáty rozdělovány v rámci 14 volebních obvodů, kde se rozděluje 200 mandátů. Hledisko velikosti volebního obvodu zásadně ovlivňuje proporcionalitu voleb, jelikož čím větší je volební obvod, tedy čím více mandátů je v něm přidělováno, tím proporcionalnější jsou volby (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 54).

Kandidátní listiny

Listinné poměrné systémy jsou definovány existencí kandidátních listin, které politické subjekty předkládají voličům. Ve volbách do zastupitelstev krajů nemůže volič dělit své preferenční hlasy mezi kandidáty z různých stran, ale rovněž není povinen akceptovat pořadí kandidátů na vybrané kandidátní listině. V českém prostředí se pro tento typ kandidátní listiny používá termín vázaná kandidátní listina. V krajských volbách se jedná o typ vázané kandidátní listiny, která má předem stanovené pořadí kandidátů a kde kandidát, který je umístěný na nevolitelném místě, musí překročit určitý zákonem stanovený procentuální limit preferenčních hlasů, aby předstihl své spolukandidáty s nižším pořadovým číslem na kandidátce (Chytílek, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 209 - 211). V porovnání s přísně vázanou kandidátní listinou je u vázané listiny kontrola nominujícího politického subjektu nad výběrem člena voleného orgánu do jisté míry oslabena možností, že kandidát pomocí preferenčních hlasů postoupí na volitelné místo. Vyšší limit potřebných preferenčních hlasů však může značně degradovat význam preferenčního hlasování a také demotivovat voliče od jejich udělování a kandidáty od toho, aby usilovali o jejich případné získání (Chytílek, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 212). Kandidátní listiny mohou podávat registrované politické subjekty, u kterých nebyla pozastavena jejich činnost. Koalice musí být na kandidátních listinách jednoznačně označena. Politické strany či politická hnutí mohou být součástí pouze jediné koalice. Politické subjekty mohou podávat pouze jedinou kandidátní listinu. Samotný obsah kandidátní listiny a jejich povinné údaje vymezuje příslušný zákon (Čmejrek, 2008, s. 55 - 56).

Struktura hlasu

Struktura hlasu je úzce spojena s formou kandidatury. Obecně strukturu hlasu rozlišujeme mezi hlasem jediným a hlasem vícenásobným. V České republice se jediný

hlas využívá v jednomandátových obvodech při volbách do Senátu. Ve vícemandátových volebních obvodech se jediný hlas používá pouze s přísně vázanými kandidátními listinami. Vícenásobný hlas je spojen s otevřenými kandidátními listinami, volič má k dispozici takový počet hlasů, kolik je v daném volebním obvodu přidělovaných mandátů. V tomto případě může volič volit napříč stranickým spektrem. Tento způsob hlasování se v České republice používá při volbách do obecních zastupitelstev (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 56 -57).

Volební klauzule

Jedná se o nejznámější technický způsob, který je možné v rámci poměrných volebních systémů použít proti nadměrnému tříštění sil. Termín volební klauzule je uměle stanovená hranice pro vstup do zastupitelského orgánu, respektive do skrutinia, ve kterém dochází k rozdělení mandátů. Kandidující subjekt tak musí překonat zákonem stanovená procenta hlasů, aby se mohl podílet na rozdělování mandátů. Uzavírací klauzule má redukční funkci, jejím úkolem je zabránit vstupu drobných stran a částečně tlumit separaci existujících stran. Její vliv na proporcionalitu nemusí záviset jen na výši. I relativně nízká klauzule může mít značný dopad na vysokou disproporcionalitu, pokud existuje větší počet malých politických subjektů, kterým se nepodaří ji překročit (Chytílek, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 200). Pro získání mandátu do zastupitelstva kraje je využívána volební klauzule nastavená na úroveň 5% hlasů pro kandidující stranu. Stanovená klauzule má stejnou výši pro samostatnou kandidující stranu i koalici (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 57).

Volební formule

Další z rozhodujících proměnných listinných poměrných volebních systémů je volební formule. Jde o způsob převádění odevzdaných hlasů voličů na mandáty. Použití této matematické metody je zakotveno v příslušném volebním zákoně. U voleb do zastupitelstva kraje se používá proporcionalní volební formule založená na volebních dělitelích (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 58). Konkrétně se zde jedná o upravenou d' Hondtovu volební formuli.

D'Hondtova volební formule, pojmenovaná podle univerzitního profesora Victora d'Hondta, je absolutně nejrozšířenější volební formulí poměrných volebních systémů. Počet platných hlasů všech politických stran, koalic a hnutí, které překročily pětiprocentní volební práh, se postupně dělí číslem 1,42 a dále pak pokračuje celými čísly 2, 3,

...Následuje přepočítání podílů, podle počtu kandidátů na volebním lístku, kdy jednotlivé hodnoty se zaokrouhlují na desetinná čísla. Výsledné podíly se uspořádají sestupně a uvede se seznam tolika podílů, kolik je určených členů voleného zastupitelstva. Politická strana, koalice nebo hnutí získá za každý podíl z daného seznamu jeden mandát. Tuto metodu lze označit jako „metodu největších průměrů“. Vychází ze snahy o minimalizaci nadreprezentace nejvíce nadreprezentovaných stran a také ze zásady, že není spravedlivé, aby kterákoliv strana získala mandát dříve, dokud má nižší průměrný počet hlasů na jeden mandát než jakákoliv jiná strana. Mandát je vždy přisouzen straně s aktuálně vykazovaným nejvyšším průměrným počtem hlasů (Chytílek, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 195 - 196). Při komunálních volbách a volbách do Poslanecké sněmovny se pro převedení hlasů na mandáty používá nemodifikovaná d'Hondtova metoda volebního dělitele, která spočívá v dělení čísel začínající číslem 1 a pokračuje čísly 2, 3, ...

Spojení české modifikace d'Hondtova dělitele, 5% klauzule a velkých volebních obvodů, v kterých se v závislosti na velikost kraje pohybuje počet mandátů od 45 do 65, je některými politology považováno za poměrně nesmyslné, jelikož v takto velkých volebních obvodech musí strana se ziskem 5% hlasů obdržet za všech okolností i druhý mandát. Modifikace dělitele, jejíž funkcí je zabránit dosažení prvního mandátu malým stranám, se tím stává nefunkční (Chytílek, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 317).

Vznik a zánik mandátu

Člen zastupitelstva získává mandát okamžikem zvolení, ke kterému dojde ukončením hlasování. Na začátku prvního zasedání zastupitelstva skládá člen zastupitelstva slib. Po pronesení slibu před zastupitelstvem potvrzuje člen zastupitelstva složení slibu svým podpisem (Zákon č. 129/2000 Sb. § 33).

V případě uvolnění mandátu v zastupitelstvu, nastupuje náhradník z kandidátní listiny stejné politické strany, hnutí či koalice. Mandát získává náhradník dnem bezprostředně následujícím po dni, v němž zanikl mandát zastupovaného člena. Náhradník nastupuje i po soudním shledání návrhu na neplatnost volby kandidáty důvodným. V případě, že není náhradník, je mandát uprázdněn do konce funkčního období. Funkční období zastupitelstva je čtyřleté (Čmejrek, 2008, s. 56).

3.4 Teorie voleb druhého řádu

Teorii voleb druhého řádů (second-order elections, SOE) jako první zformulovali politologové Karlheinz Reif a Hermann Schmidt, ve své práci *Nine Second-Order National Elections - A Conceptual Framework For the Analysis of European Election Results*, kterou zveřejnili v časopise *European Journal of Political Research* v roce 1980 (Šaradín, 2008, s. 30). Šaradín poukazuje na to, že již dříve vznikaly studie, jež si všímaly rozdílu mezi různými typy voleb. Reif a Schmidt však jako první přišli s komplexní teorií. Rozdílnost byla již sledována americkými studiiemi či výzkumy zemských voleb v Německu (Šaradín, 2008, s. 30 -31). S první komplexní teorií však přišli právě tito autoři.

Na základě zkoumání výsledků prvních přímých voleb do Evropského parlamentu dospěli k několika závěrům. Pro svá zkoumání rozdělili národní volby do dvou kategorií. V první kategorii jsou zařazeny volby prvního řádu (first-order election, FOE), v parlamentních systémech se jedná o volby do národních parlamentů, v prezidentských a poloprezidentských systémech pak volby prezidentské. V České republice se jedná o volby parlamentní, které jsou považovány za důležitější, neboť v nich voliči rozhodují o formování vlády pro následující volební období. Pro politické strany jsou z toho důvodu považovány za podstatnější. Oproti tomu v druhořadých volbách se rozhoduje o méně důležitých kompetencích, tento typ voleb nemá přímý vliv na podobu exekutivy. Charakteristickým znakem druhořadých voleb je skutečnost, že vládní strany zde ztrácejí volební podporu. Voliči spíše podporují známé osobnosti před politickými stranami. Dalším charakteristickým znakem je nižší volební účast (Šaradín, 2008, s. 37). Obecně lze říci, že pro volby druhého řádu platí: voliči v nich nerozhodují o nejdůležitějších společensko-politických záležitostech, dále pak, že časté konání voleb způsobuje voličskou únavu a voliči pak méně důležité volby přecházejí a v neposlední řadě jsou volební kampaně SOE většinou méně nákladné, tudíž jsou kandidáti méně viditelní a mobilizace voličů je tak snížena (Šaradín, 2008, s. 38).

Tím, že se volby druhého řádu zpravidla konají zhruba v polovině funkčního období vlády, jsou jakýmsi referendem spokojenosti s vládou. Důvodem podpory opozice ve volbách druhého řádu je určité zklamání z vládní politiky, mnozí voliči tak dají svůj hlas opoziční straně, přestože jinak pravidelně podporují vládní stranu, s cílem vytvořit na vládu určitý tlak. Voliči se tak snaží vyvažovat poměr sil, aby nedošlo k vládě jedné politické strany na všech úrovních politického systému, respektive ve všech volených orgánech.

Na základě prvních voleb do Evropského parlamentu zformulovali Karlheinz Reif a Hermann Schmitt východiska pro analýzu voleb druhého řádu. Určili šest dimenzí, které ukazují odlišnost či podobnosti voleb prvního a druhého řádu. Jedná se o:

- 1, Dimenzi významu - the less-at-stake dimension
- 2, Dimenzi specifické arény - the specific arena dimension
- 3, Dimenzi institucionálně-procedurální - the institutioinal-procedural dimension
- 4, Dimenzi volební kampaně - the campaign dimension
- 5, Dimenzi politické proměny hlavní arény - the main-arena political change dimension
- 6, Dimenze sociální a kulturní proměny - the social and cultural change dimesion

První dimenze popisuje zřejmě nejvýznamnější hledisko SOE, kterým je menší význam voleb, je zde v sázce mnohem méně než v FOE. Volby druhého řádu nemají přímý vliv na změnu vlády a nerozhoduje se zde o nejdůležitějších politických tématech. Projevuje se to jak v chování voličů, tak i v chování politických stran. Předpokladem je nižší volební účast, tím i menší zájem médií o předvolební kampaň a nižší informovanost voličů. Při hlasování v prvořadých volbách se volič rozhoduje strategicky, jde o to, aby nepropadl jeho hlas, pokud podpoří novou či malou stranu a ta se nedostane do vlády. V druhořadých volbách volí volič spíše tu stranu, která prezentuje jeho názor a je jedno o jak silnou politickou stranu se jedná. Jedná se o tzv. volbu srdcem. Dále se předpokládá vyšší množství odevzdaných neplatných volebních lístků, jako vyjádření nespokojenosti voliče s vládní politikou. Posledním prvkem této dimenze je předpoklad, že vládnoucí strany ztratí podporu voličů a ve volbách SOE utrpí porážku (Šaradín, 2008, s. 32).

Druhou dimenzi můžeme spojit se specifickou arénou, kde jsou odlišné institucionální a ekonomické podmínky, ve kterých se konají jednotlivé typy voleb. Volby tak probíhají ve specifickém prostoru. Vyjadřuje to, že i přestože je v sázce méně, mají volby druhého řádu svůj význam. Rozhoduje se o obsazení zastupitelských orgánů na nižších úrovních. Třebaže jejich pravomoci nejsou pokládány za stejně významné jako pravomoci vládních orgánů státu, mají přesto vliv na formování politických rozhodnutí.

Třetí dimenzí, ovlivňující vztah mezi prvořadými a druhořadými volbami, je dimenze institucionálně-procedurální. Jedná se předně o nastavení používaných volebních systémů, například stanovení věkové hranice aktivního volebního práva, způsob hlasování, převod hlasů na mandáty apod. Například povinnost hlasovat jistě přinese větší volební účast na rozdíl od voleb, kde tato povinnost není stanovena. Důležité je též datum konání voleb, pokud se druhořadé volby konají v ten samý den jako volby prvořadé, lze očekávat změny v chování voličů - vyšší volební účast v SOE.

V souvislosti s dimenzí volební kampaně se připisuje velký vliv médiím. Prvořadým volbám je věnována větší pozornost s porovnáním s druhořadými volbami, ty jsou v určité nevýhodě. Ve volební kampani druhořadých voleb je nutné vyvinout větší úsilí a přesvědčit voliče o smyslu těchto voleb a přimět je k účasti ve volbách. Pokud politické strany investují do politické kampaně méně finančních prostředků, lze předpokládat nižší volební účast (Šaradín, 2008, s. 11).

Při zkoumání druhořadých voleb nesmí být pominuta dimenze politické proměny hlavní arény. Je nutné vzít v úvahu přeměnu popularity jednotlivých politických stran, případné kulturní a sociální proměny ve společnosti. Tyto změny může vyvolat ekonomický či politický vývoj, a ty pak mohou ovlivnit prvořadě volby a následně i volby druhořadě. Je proto nutné porovnat výsledky z obou typů voleb.

Poslední dimenzí, ovlivňující podobu voleb, je dimenze sociální a kulturní proměny. Změny ve složení společnosti mohou ovlivnit výsledky voleb. Pokud se politické strany nepřizpůsobí těmto změnám, ovlivní to jejich výsledky ve volbách. Příkladem může být podpora regionálních či ekologických stran, a naopak pokles agrárních stran v důsledku snížení počtu obyvatel zaměstnaných v zemědělství.

Jednotlivé dimenze nám poskytují návod pro výzkum druhořadých voleb. Shrneme-li obsah těchto dimenzí, vyznačují se volby druhého řádu následnými charakteristikami:

- a) Je v nich zaznamenána nižší volební účast.
- b) Poskytují větší prostor a šance pro nové a malé strany.
- c) Je vykázáno vyšší procento neplatných hlasů.
- d) Vládní strany ztrácejí podporu.
- e) Voliči se více zaměřují na osobnosti, méně se rozhodují strategicky.
- f) Volební účast klesá, pokud jsou volební pravidla vzdálenější od národních pravidel.
- g) Kampaně hrají v druhořadých volbách významnou roli.

(Šaradín, 2008, s. 32 - 33).

3.5 Teorie koalic

Samotné zastoupení v zastupitelstvu není pro politickou sílu samo o sobě dostačující, pokud nedisponuje nadpoloviční většinou hlasů, která je nutná k vládnutí. To je v prostředí volebních systémů poměrného zastoupení výjimečné a z tohoto důvodu nutné uzavřít spojení – koalici (Balík, 2009, s. 187). Základním faktorem k vytvoření povolebních aliancí mezi stranami je počet stran, respektive jejich velikost v zastupitelstvu.

V závislosti na zvyšující počet zastoupených stran dochází ke zvýšení pravděpodobnosti formování koalice (Novák, 1997, s. 175).

Tématika koaličních vazeb je dlouhodobě sledovanou a zpracovanou problematikou západoevropské a americké politologie, s kterou je pracováno jako s teorií koalic. Tato teorie navazuje na teorii her, která vychází z interpretace racionálního chování aktérů v předem vymezené aréně. Předpokladem je, že každý subjekt účastníci se dané hry sleduje dosažení co nejvyšších zisků s co nejmenšími náklady a ztrátami. Koncept racionality umožňuje odhadovat chování a jednání lidí. Politika se stává hrou, ve které lze plánovat kroky v návaznosti na předpokládané chování protihráče (Říchová, 2000, s. 105 - 106).

Teorie koalic rozpracovává situace, v kterých se hry účastní alespoň tři hráči. Obecně termínem koalice označuje partnerství nejméně dvou partnerů, v tomto případě politických stran, přičemž požadavkem na racionální vytvoření koaličního vztahu je, že výsledkem daného spojení by mělo být zajištění potřebné většiny (Říchová, 2000, s. 118, 120).

V rámci teorie koalic existují dvě odlišné tradice, a to americká, která navazuje na teorii her a zaměřuje se na modely koaličních vazeb a jejich hodnotu, a evropská, která klade důraz na empirický výzkum (Říchová, 2000, s. 120).

Americké tradice je spojena s již zmiňovaným Williamem H. Rikerem, který ve své práci s názvem *Teorie politických koalic* (1962) rozpracoval klasickou teorii her z díla J. von Neumanna a O. Morgensterna do praktického rámce studia koalic. Jeho práce se tak stala prodloužením teorie her na herní situace, v kterých o zisky soupeří nejméně tři hráči. Racionalita chování je v případě politických stran zaměřená na snahu o dosažení co největšího podílu na výkonné moci (Říchová, 2000, s. 120).

V závislosti na počtu tří a více politických stran, které spolu soupeří o moc, je zisk každého hráče odvislý od jeho schopnosti navázat spolupráci se spoluhráčem a tak vytvořit co nejvýhodnější koalici. Pro dobrý hráčův výsledek je nutné jednat strategicky, orientovat se na zájmy protihráče. Výsledek herních situací je také závislý na schopnosti komunikovat. Hodnotu koalice definuje účinnost, tedy schopnost zajistit jejím členům většinu (Říchová, 2000, s. 120 - 121).

Evropská tradice studia koalic se při svém empirickém výzkumu snaží rozšiřovat poznatky o konkrétních koalicích, podmínkách jejich vzniku a tyto znalosti následně zobecňovat, respektive jimi hodnotit modely, které předkládá americký přístup. Přínosem této tradice je především v důrazu na význam společenského kontextu při formování koalic. Evropské studium koalice se zaměřuje na úvahy o významu politické kultury pro

vznik vazeb mezi případnými koaličními partnery a dále se věnuje významu politické tradice při formování konkrétních koaličních vztahů. Přístup dokáže osvětlit neochotu některých politických stran podílet se na exekutivní koalici, přestože to odporuje konceptu racionality v americkém kontextu. Tento přístup také odůvodňuje výskyt velkých koalic a menšinových vlád, jejíž existenci neinterpretuje na rozdíl od americké tradice jako deviantní, ale za určitého kontextu jako strategickou (Říchová, 2000, s. 121).

Motivaci k účasti politické strany na koalici vnímá americká i evropská tradice odlišně: V americké tradici je zakotven přístup, že hlavním cílem politiků je získat podíl na vládě (*office-seeking theory*) a to na co nejdelší časový úsek. Politici tak přednostně vybírají z koaličních možností, které jim zvyšují podíl a výhody z obsazených křesel ve vládě. Jakmile na tomto podkladě vyhodnotí okruh nejlepších možností, vyberou tu, jež je pro ně z ideologického hlediska nejvýhodnější (Říchová, 2000, s. 125, 150).

Riker, který je jedním z představitelů přístupu teorie koalic a racionality chování, definuje vítěznou koalici jako takovou koalici, jenž dostatečně velká, aby odpovídala velikosti arbitrárně dané pravidly. Jinak řečeno, vítězná koalice musí mít takovou většinu, jaká umožňuje bezproblémové schválení všech předložených návrhů. Všechny nevítězné koalice jsou tzv. blokové, tedy nemohou své cíle prosadit samostatně. Blokové koalice jsou tak logickým doplněním vítězných koalic. Riker dále definuje i tzv. minimální vítěznou koalici jako vítěznou koalici, jenž se změní na blokovou v případě ztráty jednoho svého člena (Říchová, 2000, s. 125).

V Rikerově přístupu platí, že koalice se všemi členy nepřináší žádnou hodnotu, všezahrnující koalice totiž neponechá nikomu ztrátovou úlohu. A pokud není nikdo, kdo ztrácí, nemůže existovat ten, kdo vyhrává. Dále Riker vyvozuje, že kdykoli se členové koalice budou snažit jednoho člena dostat do pro něj ztrátové pozice, pak se ohrožený člen bude chovat racionálně, pokud se nátlaku pokusí předejít. Racionálním řešením je vytvoření vlastní koalice (Říchová, 2000, s. 126).

Evropská tradice naproti tomu zdůrazňuje při formování koalice ideologické aspekty (*policy-seeking theory*), čemuž nasvědčuje i vznik evropských politických stran na ideologickém základě. Politici při výběru koalice přednostně zohledňují hledisko naplnění jejich politických cílů, poté až nejvýhodnější možnost ve vybraném okruhu. Podle tohoto přístupu sama politická strana vnímá svou účast ve vládě jako možnost uskutečnit svůj program, na který získala od voličů podporu. Exekutivní post není pak sám o sobě cílovou metou, ale příhodným prostředkem dosažení politického programu, který však lze prosadit i jinými způsoby (Říchová, 2000, s. 128, 150).

Podle politologa Abrama de Swana se aktér bude snažit vytvořit vítěznou koalici, jejíž bude součástí, a která podle jeho předpokladu přijme politiku nejbližší jeho vlastním preferencím. Jeho přístup poskytuje možnost věnovat se detailně problematice vazeb mezi partnery v koaliční vládě a těmi, kdo je podporují či jim zabraňují v prosazení programu (Říchová, 2000, s. 128).

Důraz na ideologické aspekty formování koalic rovněž nabízí i odpovídající vysvětlení pro četnost výskytu funkčních menšinových vlád i velkých koalic (Říchová, 2000, s. 128, 131).

3.5.1 Typologie koalic

Koalice lze klasifikovat z různých hledisek. Jsou jimi například česká typologie Stanislava Balíka, typologie koalic z politického hlediska či typologie koaličních vlád.

O reflexi klasické teorie koalic v českém prostředí se pokusil politolog Stanislav Balík. Jeho prezentovaná typologie vychází z dělení na dvě hlavní kategorie, a sice na minimální vítězné koalice a nadměrné (dříve velké) koalice, ale tuto dvouprvkovou typologii překračuje. Koalice jsou podle jeho typologie tříděny dvouúrovňově. První úroveň, označená za třídu, je tvořena předchozím dělením. Jejím základem je počet aktérů, respektive jejich mandátů. Druhou úrovní je typ založený na ideové vzdálenosti aktérů a na počtu aktérů. Ke třídě minimální vítězné koalice je tak přiřazen typ: *minimální vítězné ideově propojené* a *minimální vítězné ideově nepropojené*. Ke třídě nadměrné koalice je zase přiřazen typ koalice *nadměrné ideově propojené*, *nadměrně ideově propojené*, *široké*, *všestranické*. K oběma třídám je možné přiřadit typ koalice velké (Balík, 2009, s. 188).

Jednobarevné a menšinové exekutivy

Jednobarevné uspořádání není zcela koalicí a ani není příliš pravděpodobné, ale může vzniknout, pokud jeden politický subjekt disponuje nadpoloviční většinou mandátů. Exekutivní orgán obsadí pouze svými členy a nepustí do něj člena jiného politického subjektu (Balík, 2009, s. 189).

Menšinové exekutivy mohou být jednobarevné i koaliční. Strany se členy v exekutivě nedisponují nadpoloviční většinou, ale spoléhají na nepřímou podporu sil nezastoupených v exekutivě, a to nejčastěji formou neúčasti při rozhodujícím hlasování, kterým se sníží potřebné kvórum. Na krajské úrovni je tak, vzhledem k zákonnému

požadavku nadpoloviční většiny všech členů zastupitelstva při jakémkoliv rozhodnutí, menšinová exekutiva nemožná (Balík, 2009, s. 189 - 190).

Minimální vítězná ideově propojená koalice

Minimální vítězná ideově propojená koalice se vyznačuje jednak tím, že má pouze takový počet mandátů, jenž je zapotřebí k většině, a jednak ideovou blízkostí svých členů. Z pohledu racionality chování je to ideální situace, jelikož dochází k maximálnímu politickému vlivu s minimem vynaložené energie (Balík, 2009, s. 190).

Minimální vítězná ideově nepropojená koalice

Minimální vítězná ideově nepropojená koalice je typem koalice složené z minimálního možného počtu mandátů potřebného k většině, která je ale bez ideové propojenosti. Naopak koalici vytváří subjekty z opačného ideového spektra, respektive z koalice je vyloučen minimálně jeden subjekt umístěný na ideovém spektru mezi členy koalice. Na rozdíl od velké koalice nezahrnuje tato koalice dva hlavní reprezentanty ideového spektra. Typickým příkladem v českém prostředí by mohla být koalice ODS a KSČM s opozicí ČSSD a KDU-ČSL (Balík, 2009, s. 191).

Příčinou vzniku této koalice jsou dvě situace. První je nemožnost vítěze vytvořit minimální vítěznou ideově propojenou koalici z důvodu toho, že nemá s kým. Vítězná strana se raději spojí s menší ideově vzdálenou stranou, které nebude mít v koalici významnou pozici, než aby se spojil představitelem druhého politického spektra ve velké koalici. V druhé situaci je sice možné utvořit ideově propojenou koalici, ale z personálních důvodů k ní nedojde (Balík, 2009, s. 191).

Velká koalice

Velká koalice je typ koalice tvořené dvěma dominantními, ale ideově protikladnými aktéry. V určitých případech mohou strany spolupracovat i s menšími subjekty. Tato koalice vzniká v případě, kdy lze uzavřít i minimální vítěznou ideově propojenou koalici. Podmínkou pro označení koalice jako velké je nutné, aby v opozici zůstaly nejméně dva relevantní protivníci, kteří jsou ideově nesoudržní. Důvodem vzniku velké koalice je zmenšení počtu členů koalice, minimalizace velikosti opozice, snaha o bezpečné pozice či předpoklad dlouhodobosti spolupráce politických subjektů (Balík, 2009, s. 191 - 192).

Nadměrná ideově propojená koalice

Nadměrná ideově propojená koalice funguje za dvou podmínek. První je spojitost s třídou koalice nadměrné, která se vyznačuje minimálně jedním nadbytečným členem, bez něhož by koalice stále držela většinu hlasů. Druhou podmínkou je ideová spojitost participujících subjektů (Balík, 2009, s. 192).

Nadměrné ideově propojené koalice typicky vznikají v krajských systémech, ve kterých je pro jakákoliv rozhodnutí vyžadována nadpoloviční většina. Rovněž vznikají v systémech jednotné opozice a jen nejtěsnější většiny minimální vítězné koalice. Dále ke koalici dochází u vítězné politické strany, která nedisponuje většinou hlasů, ale nechce být vydírána jediným menším ideově blízkým subjektem, a tak přizve více podobných partnerů (Balík, 2009, s. 193).

Nadměrná ideově nepropojená koalice

Nadměrná ideově nepropojená koalice je shodná s předchozím typem, ale je tvořená ideově vzdálenými členy. Pro vymezení toho typu koaliční spolupráce je podstatné, aby v opozici bylo více politických subjektů, z nichž se nejméně jeden musí na ideovém spektru nacházet mezi dvěma členy koalice (Balík, 2009, s. 194).

Široká koalice

Široké koalice jsou koalice spojené ze všech stran vyjma jediné, která nejčastěji není součástí koalice z ideologických nebo jiných důvodů (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 149). Koalice je více než dvoučlenná, tvoří ji více subjektů než je zapotřebí k získání nadpoloviční většiny a spolupracují v ní subjekty ideově nesourodé. Spojenectví bývá žurnalisty označováno termínem duhová koalice (Balík, 2009, s. 194).

Motivací vzniku široké koalice je snaha zapojit co největší množství subjektů do společné zodpovědnosti, ale při existenci důvodů, proč jeden subjekt participovat nemůže. Rozdíl je v uzavření spojenectví proti jednomu či pouze bez něj. V řadě případů vznikají tyto koalice jako ochrana před vyloučeným aktérem, kdy je motiv společného nepřítele silnější než programové rozdíly. Část širokých koalic vzniká kombinací dvou důvodů, kterými jsou přesvědčení aktérů o užitečnosti poměrného zastoupení všech subjektů, a dále většinové přesvědčení nemožnosti spolupráce s jednou ze stran (Balík, 2009, s. 195).

Všestranická koalice

Všestranická koalice je pojmenováním situace, kdy na formování exekutivy participují všechny relevantní politické strany. Dle stranicko-politického systému je tato koalice označována termíny jako všeobecná, všekrajská či všestátní (Balík, 2009, s. 195).

Vysvětlení vzniku těchto koalic je možné hledat ve strategickém jednání aktérů. Pro vítězné síly ve volbách je jistější nastolení atmosféry nestranické spolupráce, která je příslibem, že v případě menšího úspěchu ve volbách se k nim úspěšnější protivníci zachovají stejně korektně a zůstanou tak v exekutivě (Balík, 2009, s. 195 - 196).

Dle Nováka lze koalice s ohledem na rozličné postoje stran v celém politickém spektru rozlišovat mezi: 1) levicovými nebo pravicovými koalicemi, 2) koalicemi středu neboli koncentrací, 3) spojením extrémů a 4) celonárodním sjednocením. Nejběžnější typem jsou z tohoto hlediska koalice levicové nebo pravicové. Vznikly na počátku 20. století poté, co socialistické stran narušily původní bipartismus a ve většině zemí sblížily liberály a konzervativce, jinde liberály a socialisty nebo mnohdy radikály a socialisty, tato spojení byla mnohdy komplikována sociálním, náboženským nebo politickým štěpením. Další typem jsou koalice středu, ty mohou vzniknout ze dvou soupeřících koalic k jedné alianci středu. Tyto typy koalic mohou být ohroženy, pokud napravo či nalevo vznikají silné strany. Problémem je, pokud jsou obě strany antisystémové, např. ve výmarském Německu nacisté a komunisté. Na toto nebezpečí upozorňuje již léta M. Duverger. Vytváří se hluboké rozdělení mezi stranami, které jsou neustále u moci, a ostatní stranami, které jsou permanentně v opozici. Pokud vznikne takto silný středový blok, občané mohou jen těžko zabránit nekonečné řadě velmi podobných kabinetů. Vláda středu tak vede k nevládám, které se nemohou udržet ani rozhodnout a sklouzávají k nedemokracii tím, že prakticky unikají rozsudku občanů. Typ tzv. celonárodního sjednocení je koalice všech velkých stran bez výjimky. K tomuto spojení dochází ve výjimečných případech, například v době válečného ohrožení. Posledním typem jsou koalice spojující extrémní, tedy nejlevicovější a nejpravicovější strany, jež spojuje odpor vůči umírněným, často i k politickému režimu jako takovému. Toto spojení mohou uplatňovat buď obě extrémní strany, nebo pouze jedna z nich. Jedná se o politiku, kdy jedna extrémní strana pomáhá druhé extrémní straně v očekávání, že ukáže nesprávnost politiky té druhé strany (Novák, 1997, s. 179 - 182).

4 Charakteristika Královéhradeckého kraje

Královéhradecký kraj se nachází na severovýchodě ČR u hranice s Polskem, sousedními kraji je kraj Liberecký, Pardubický a Středočeský. Rozloha Královéhradeckého kraje činí 4 758 km². Počet obyvatel k 31. 3. 2017 dle Českého statistického úřadu činil 550 500 obyvatel.

Povrch Královéhradeckého kraje je velmi různorodý. Z Libereckého kraje do Královéhradeckého kraje zasahují svou nejvyšší částí Krkonoše s nejvyšším vrcholem v České republice, Sněžkou. Z východní části jsou to Orlické hory, které zasahují do Královéhradeckého kraje s nejvyšším vrcholem - Velká Deštná. Mezi Krkonošemi a Orlickými horami se rozkládá Broumovská vrchovina, kde se postupně usazovaly písčité horniny. Erozí se v nich vyvinula skalní města, Adršpašské a Teplické skály. Polovinu kraje zaujímají pahorkatiny a roviny České tabule. V Krkonoších pramení Labe a společně se svými přítoky Úpou, Metují a Orlicí odvodňuje Krkonoše, západ Broumova i Orlické hory. Západní částí kraje protéká řeka Cidlina. Polabí patřilo vždy mezi dlouhodobě osídlené oblasti, které spoluvytvářely historický základ českého národa. Zalidnění kraje je rovnoměrné, výjimku tvoří Orlické hory a Krkonoše s horským osídlením.

Královéhradecký kraj lze označit jako zemědělsko-průmyslový. Průmysl je koncentrovaný ve velkých městech, zemědělství do oblastí Polabí. V průmyslu převažuje zpracovatelský průmysl, v jeho rámci převažuje textilní výroba a výroba elektrických a optických přístrojů a zařízení. V zemědělství převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin, řepky a kukuřice, značná je i produkce cukrovky a pěstování ovoce. V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. V České republice však Královéhradecký kraj nepatří mezi rozhodující průmyslové oblasti.

Kraj má výborné předpoklady pro cestovní ruch. K nejnavštěvovanějším turistickým oblastem patří Národní park Krkonoše. Dále jsou turisty vyhledávána pískovcová skalní města (v Českém ráji, na Broumovsku a Prachovské skály). Přírodní podmínky rozšiřuje řada kulturních a historických památek, národní kulturní památka Ratibořice, městské památkové rezervace Hradec Králové, Jičín, Kuks, Nové Město nad Metují, Josefov, zámky v Náchodě, Opočně, Nechanicích aj.

Více než dvě třetiny obyvatel Královéhradeckého kraje žijí ve městech. Největším městem a správním centrem je Hradec Králové (93 tisíc obyvatel), mezi další velká města v kraji patří Trutnov (31 tisíc obyvatel), Náchod (20 tisíc obyvatel), Jičín (16 tisíc

obyvatel), Dvůr Králové nad Labem (16 tisíc obyvatel), Vrchlabí (12 tisíc obyvatel), Jaroměř (12 tisíc obyvatel) a Rychnov nad Kněžnou (11 tisíc obyvatel).

Obrázek 1: Administrativní členění Královéhradeckého kraje

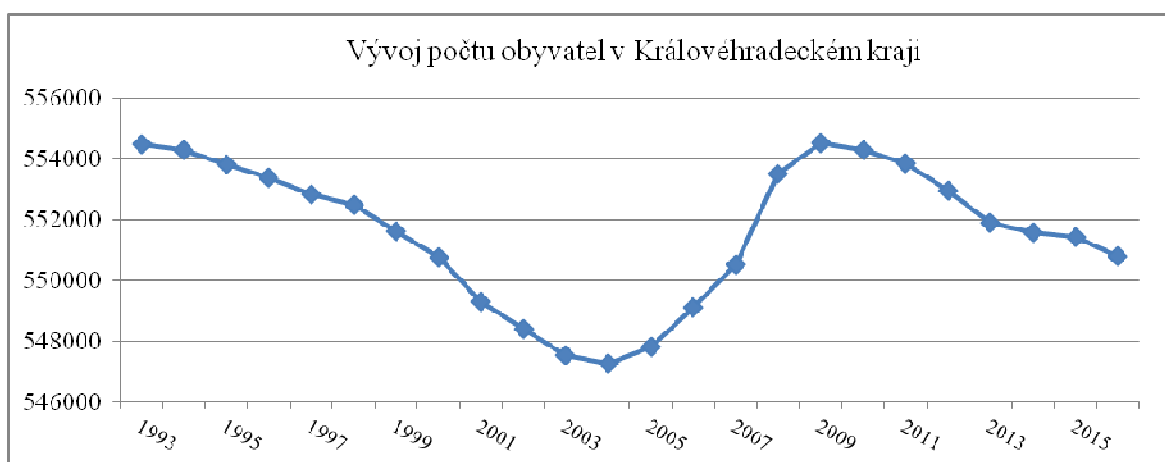

zdroj: KRKONOŠSKÝ deník.cz (https://krkonosky.denik.cz/zpravy_region/trutnovsky-okres-je-nejvetsi-v-kraji-ale-ma-nejmene-obci-20160110.html)

4.1 Demografické ukazatele v Královéhradeckém kraji

Královéhradecký kraj je pátým nejmenším krajem v České republice s rozlohou 4.758,54 km². Hustota zalidnění činí 115 obyvatel na km², zde zaujímá osmé místo mezi kraji. Počet obyvatel žijících v Královéhradeckém kraji je za posledních 24 let takřka neměnný. Dle údajů ČSÚ byl v roce 1993 počet obyvatel 554 500, v následujících letech docházelo k poklesu obyvatel v kraji, tato situace přetrvala až do roku 2004, kdy žilo v kraji 547 296 obyvatel. Od následujícího roku se začal počet obyvatel v kraji navyšovat. V roce 2009 žilo v kraji 554 511 obyvatel, poté následoval opět pokles, v roce 2016 žilo v Královéhradeckém kraji 550 804 obyvatel. V současné době je evidováno v kraji 550 500 obyvatel.

Graf 1: Zobrazení vývoje počtu obyvatel v KHK

zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (<https://www.czso.cz/csu/xh/kraj>), vlastní zpracování

Věková struktura obyvatelstva kraje - v současnosti žije v kraji nejvíce obyvatel produktivním věku 64,53%, v postproduktivním věku, tj. nad 65 let 20,19% a v předproduktivním věku do 14 let 15,28%. Průměrný věk obyvatel byl 42,7 let k 31. 12. 2016.

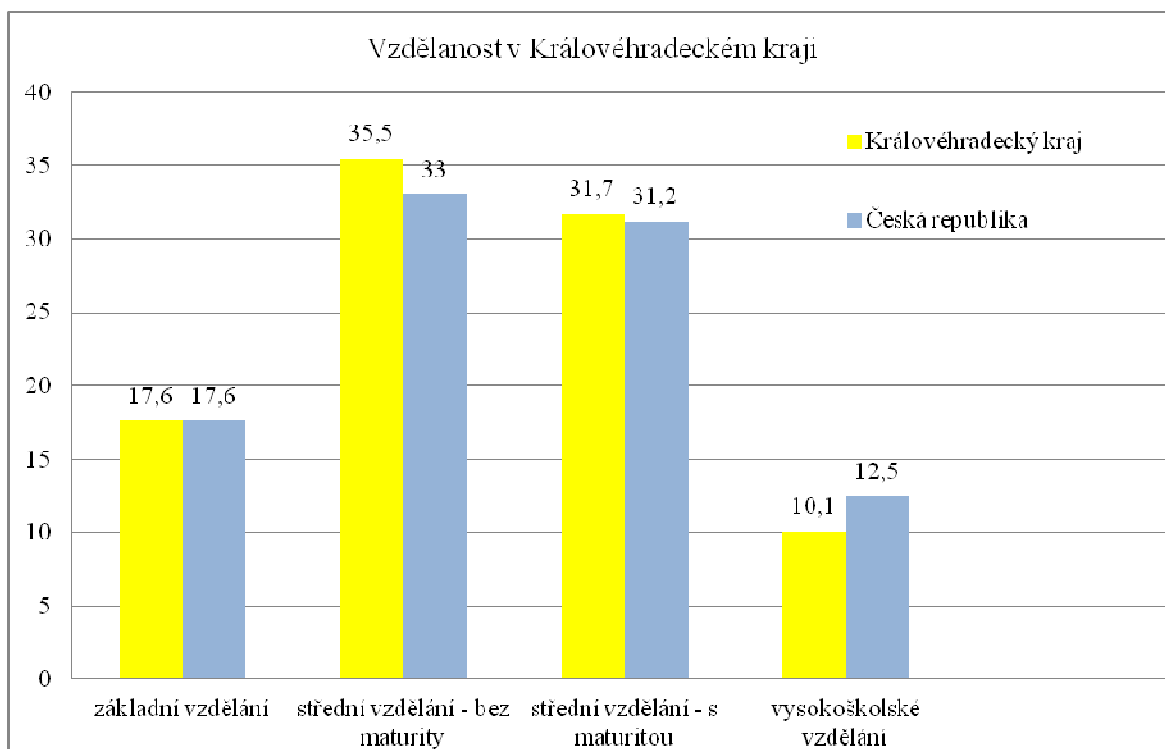
Nezaměstnanost činila k 31. 12. 2016 11,2 % (mužů 5,1 %, žen 6,1%), z toho největší podíl ve věkové kategorii 15 až 24 let. V porovnání vzdělanosti byla nejvyšší nezaměstnanost u uchazečů se středním vzděláním bez maturity.

Vzdělanost lze v daném kraji označit za průměrnou ve srovnání s celorepublikovým průměrem. Mírně podprůměrná je v oblasti vysokoškolského vzdělání. Hradec Králové byl přitom po staletí přirozeným centrem vzdělanosti, kořeny sahají hluboko do středověku, k latinské partikulární škole, založené v roce 1362, čtrnáct let po vzniku Univerzity Karlovy (Langerová, 2003, s. 26).

V Hradci Králové se nachází Univerzita Hradec Králové, kde na dvou fakultách studuje více jak 4 800 studentů v jedenácti bakalářských, v šesti magisterských a ve třech doktorských programech. Dále se zde nachází Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně, která vznikla v roce 1951. Tato škola připravuje v magisterských studijních programech vojenské lékaře, stomatology a farmaceuty, dále v bakalářských programech připravuje odborníky v oboru vojenský zdravotnický management a ošetřovatelé. Královéhradecká Vojenská akademie plní důležité úkoly ve strukturách NATO. Další významnou vysokou školu v uvedené lokalitě je Lékařská fakulta, která byla založena v roce 1945, jako první mimopražská fakulta Univerzity Karlovy. Tato fakulta nabízí dva magisterské studijní programy - všeobecné lékařství a zubní lékařství, bakalářský studijní program

ošetřovatelství a 21 postgraduálních doktorských programů. Na této škole probíhá též výuka v anglickém jazyce. Od roku 1969 se v Hradci Králové nachází též Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy, na této škole se studují dva magisterské studijní programy - farmacie a zdravotnická bioanalytika a bakalářský program zdravotnické bioanalytiky (Langerová, 2003, s. 26 - 27).

Graf 2: Zobrazení poměru vzdělanosti

zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>), vlastní zpracování

5 Krajské volby v Královéhradeckém kraji v roce 2016

Rozhodnutím prezidenta republiky č. 138/2016 byly dne 21. dubna 2016 vyhlášeny volby do krajských zastupitelstev. Termín těchto voleb byl stanoven na dny pátek 7. října a sobotu 8. října 2016. Strany a hnutí mohly předkládat své kandidátní listiny příslušnému krajskému úřadu do 2. srpna 2016, rozlosování čísel hlasovacích lístků se uskutečnilo dne 23. srpna 2016. Počet volených členů zastupitelstva Královéhradeckého kraje pro volby do zastupitelstev krajů v roce 2016 byl stanoven Krajským úřadem Královéhradeckého kraje dne 26. dubna 2016 podle ustanovení §31 odst. 3 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů v počtu 45. Tento počet byl stanoven na základě informace zveřejněné Českým statistickým úřadem o počtu obyvatel Královéhradeckého kraje k 1. lednu 2016 (551 421 obyvatel) a podle ustanovení § 31 odst. 1 písm. a zákona o krajích.

5.1 Kandidující politické strany a hnutí

V krajských volbách v Královéhradeckém kraji kandidovalo 17 politických subjektů. Z toho je devět koalic, šest politických stran a dvě politická hnutí. V předešlých volbách kandidovalo 19 koalic, stran a hnutí.

Vítězství z minulých voleb obhajovalo ČSSD, ta podala jako první kandidátní listinu dále ODS, TOP 09, hnutí ANO 2011, KSČM, Koalice pro Královéhradecký kraj - KDU-ČSL - Hradecký demokratický klub - Volba pro město, koalice Starostové a Východočeši. Dalšími politickými subjekty byla koalice Ne ilegální migraci - peníze raději pro naše lidi, koalice Dělnická strana sociální spravedlnosti - Imigranty a islám v ČR nechceme!, Národní demokracie, Volte Pravý Blok, koalice Piráti a Strana zelených + Změna pro Královéhradecký kraj, koalice Úsvit s Blokem proti islamizaci, koalice Republikánů Miroslava Sládka, Patriotů České republiky a HOZK, koalice Svobodní a Soukromníci, hnutí Nezávislí a Koalice Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD) a Strana práv občanů a SNK. Z výše jmenovaných 17 politických subjektů jich v krajských volbách uspělo 9. Mezi úspěšné patřily nejen tradiční politické strany, ale i nově vzniklá hnutí a koalice.

Občanská demokratická strana - Lídrem ODS byl bývalý policejní prezident Martin Červíček. Tato politická strana se angažuje v krajských volbách v Královéhradeckém kraji od prvních voleb do krajských zastupitelstev uskutečněných v roce 2000. V roce 2000 byla

v Královéhradeckém kraji vítězným politickým subjektem, získala 26,85% odevzdaných hlasů a tím 14 mandátů. Koaličním partnerem ODS se stala Čtyřkoalice, která získala též 14 mandátů. V následujících krajských volbách konaných v roce 2004 získala ODS 39,28% odevzdaných hlasů, což v přepočtu činilo 21 mandátů. ODS vytvořila koalici se SNK sdružením nezávislých. V dalších krajských volbách začala ODS ztrácet. V roce 2008 obdržela 13 mandátů a umístila se na druhém místě s 24,33% odevzdaných hlasů, byla předstižena ČSSD. V krajských volbách uskutečněných v roce 2012 ODS získala pouze 10,62% odevzdaných hlasů, v přepočtu pouze 6 mandátů.

Pro krajské volby konané v říjnu 2016 si ODS připravila volební program s názvem "Zjednodušte to!". ODS se zaměřila se na bezpečnost v kraji a vyloučené lokality. V kontextu s aktuálními problémy s migrací a narůstajícím násilím v Evropě chtěla usilovat o bezpečí občanů, nepodceňovat jakákoliv rizika spojená s terorismem a extremismem, dále se zaměřit na problematiku drog a pomoc seniorům. Dalším tématem volebního programu byla doprava. ODS si v první řadě dávala za cíl dokončit dálnici D 11 a postupně naplnit vizi dostavby D 11 až na česko-polskou hranici. Dále intenzivně spolupracovat s ŘSD, intenzivněji vnímat regionální potřeby a problémy v dopravě, lépe plánovat opravy a dát si záležet na časování prací na jednotlivých úsecích. V hromadné autobusové dopravě usilovat o ekologizaci zaváděním alternativních pohonů. V případě zdravotnictví zajištění financí pro síť nemocnic v jednotlivých okresních městech, nastavení kontroly a sjednocení hospodaření, optimalizaci krajských lékáren. Jedním z hlavních témat programu byla výstavba nemocnice v Náchodě, o které se jedná již spoustu let, a podpora výstavby parkovacího domu v blízkosti hradecké fakultní nemocnice. Volební program ODS v oblasti školství, sportu a sociální politiky se zavazoval k posílení financí z resortu MŠMT, k zapojení regionálních podnikatelů a živnostníků do učňovského a středního školství, k optimalizaci sítě škol, k podpoře speciálního školství. Ve sportu podporovat děti, mládež i seniory napříč krajem. Zajistit dostupné a kvalitní sociální služby, zlepšit podmínky v domovech pro seniory a v sociálních ústavech, podporovat smysluplné projekty alternativní péče pro seniory. V oblasti ekonomiky snižovat dluhy kraje a maximálně využívat další finanční zdroje - národní a evropské, zkvalitnit administraci a kontrolu projektů. Mezi další témata volebního programu patřila péče o kulturní památky, ochrana životního prostředí, rozvoj cestovního ruchu, podpora podnikání v rekreačních oblastech a rozvoj příhraniční spolupráce s Polskem.

ODS sestavila kandidátní listinu s padesáti kandidáty, všichni kandidující byli členy této politické strany. ODS získala 5 mandátů.

Česká strana sociálně demokratická - politická strana, která obhajovala prvenství z předešlých krajských voleb. Hejtman Lubomír Franc, který tuto funkci vykonával dvě volební období, již tuto funkci neobhájí. Zdůvodnil to tím, že se chce soustředit na práci senátora. Sociální demokraté do voleb vyslali jako lídra vysokoškolského pedagoga Jiřího Štěpána. Na kandidátní listině měla ČSSD zapsáno 50 kandidátů, z nichž 46 kandidátů bylo členy ČSSD, zbývající kandidáti byli bez politické příslušnosti. V prvních krajských volbách v Královéhradeckém kraji konaných v roce 2000 získala ČSSD 13,18% hlasů, v přepočtu 7 mandátů, v krajských volbách v roce 2004 si mírně pohoršila, získala 11,97% hlasů, tedy 6 mandátů. V krajských volbách v roce 2008 však jasně zvítězila, obdržela 31,94% hlasů a získala 18 mandátů a stala se vládnoucí stranou v Královéhradeckém kraji. Vytvořila koalici s Koalicí pro Královéhradecký kraj a SNK Evropští demokraté. O čtyři roky později si ČSSD pohoršila s 19,73% hlasů uhájila 12 mandátů, koalici vytvořila s KSČM, která získala 11 mandátů, zformovali tak těsnou koalici.

V úvodu volebního programu ČSSD vyzdvihla její úspěch v krajských volbách ve dvou předchozích volebních obdobích, dále pak jak obrovskou výhodou je pro ČSSD podpora ze strany v úspěšné vládě, která chce rekordní ekonomický růst a lepší hospodaření státu použít na to, aby změnu k lepšímu pocítili všichni občané České republiky. Ve volebním programu se ČSSD zaměřila na zdravotnictví, odmítala privatizaci i dlouhodobé pronájmy zdravotnických zařízení, cílem bylo stabilizovat situaci ve zdravotnictví, zastavit odliv kvalifikovaných lidí, navýšit platy lékařům a zdravotním sestřím, podpořit financování krajských nemocnic. Dále bylo záměrem podpořit působení praktických a dětských lékařů v menších obcích a zaručit tak kvalitní péči ve všech oblastech. Další prioritou ČSSD bylo zajištění dostatečné kapacity a kvality sociální péče. V České republice se stále více projevuje efekt tzv. sendvičové generace, kdy lidé v produktivním věku nesou rozhodující zodpovědnost za péči o děti i za své rodiče a zároveň potřebují chodit do práce a svoji rodinu zaopatřit. V této souvislosti chtěla ČSSD sociální služby modernizovat a vytvořit pro kraj dostatečné vlastní kapacity v domovech pro seniory. V oblasti bezpečnosti se ve volebním programu ČSSD zaměřila na bezpečnostní rizika včetně extremismu, organizovaného zločinu, přírodních katastrof a rizik spojených nekontrolovanou migrací. V programu navrhovala konkrétní opatření jak zvýšit připravenost na bezpečnostní hrozby. Další prioritou byl rozvoj integrovaného záchranného systému, jejich složek, posílení a modernizace jejich vybavení. V dopravě mezi hlavní prioritou patřila dostavba dálnice D11 a zajištění lepší zimní i letní údržby všech cest, dále zajištění dostupné veřejné dopravy po celém regionu.

TOP 09 - v rámci voleb do krajských zastupitelstev strana kandidovala podruhé, v jednotlivých krajích kandidovala buď samostatně, nebo v různých koalicích. V Královéhradeckém kraji kandidovala s podporou starostů, Liberálně ekologické strany a Nezávislých. Na kandidátní listině měli 50 kandidátů, z nichž bylo 32 členů TOP 09, 4 členů LES a zbývající kandidáti byli bez politické příslušnosti. V krajských volbách v roce 2012 v Královéhradeckém kraji se TOP 09 spojila se Starosty pro KHK, získali 8,25% hlasů, tzn. 5 mandátů v krajském zastupitelstvu. V čele kandidátní listiny TOP 09 byl poslanec a bývalý ministr zdravotnictví, Leoš Heger. Jejich volební program pro volby v roce 2016 byl zaměřen na zdravotnictví - podporu vzdělávání, přehodnocení mzdové politiky, zahájení motivační politiky pro lékaře, zlepšení technicko-provozního stavu zdravotnických zařízení, rekonstrukci nemocnice v Náchodě a podporu péče v domácím prostředí. V oblasti školství podporovat zvýšení platů pedagogů a pracovníků školství, podporu výuky cizích jazyků, spolupráci škol se zaměstnavateli, podporu talentovaných studentů. V dopravě byla též prioritou dostavba D 11 a D 35, financování oprav a obnovy silnic II. a III. tříd a modernizaci železniční infrastruktury. V oblasti obnovy venkova podporu kulturních tradic a spolků, budování dětských hřišť a podporu volnočasových aktivit dětí a mládeže, podporu podnikání a prodeje regionálních produktů. TOP 09 plánovala zřízení poradenského centra pro metodickou pomoc pro starosty menších obcí, kteří jsou zaměstnáváni velkou administrativou.

Komunistická strana Čech a Moravy - kandidátní listinu vytvořila ze 48 kandidátů, z nichž byla 1/3 kandidátů byla bez politické příslušnosti. KSČM do voleb vedl hejtmánův náměstek Otakar Ruml. KSČM se krajských voleb účastní od roku 2000, ve kterých získala 17,99% hlasů, tedy 10 mandátů. V následujících krajských volbách mírně klesla podpora strany, obdržela 16,66% hlasů, 8 mandátů. I při volbách konaných v roce 2008 se snížila podpora KSČM, získala 13,47% hlasů a pouhých 7 mandátů. Ovšem při volbách v roce 2012 si KSČM výrazně polepšila, dosáhla druhého nejlepšího volebního výsledku v Královéhradeckém kraji. Na vítěznou ČSSD ztratila pouze 0,34% hlasů. Obdržela 19,39% hlasů, tedy 11 mandátů. Spolu s ČSSD vytvořili pro následující volební období vládnoucí koalici. Ve volebním programu chtěli prosazovat ve zdravotnictví stabilizaci páteří sítě krajských nemocnic, v oblasti školství a zaměstnanosti zkvalitnění sítě středních škola a učilišť, vycházet z potřeb zaměstnavatelů, v oblasti hospodaření veřejnou kontrolu výběrových řízení, v oblasti životního prostředí zlepšení hospodaření s vodou, v dopravě

udržet integrovaný systém regionální dopravy a zlepšení stavu komunikací, v sociální péči zajistit dostupnou péči pro seniory a v rozvoji kraje zvýšit turistické aktivity kraje.

Kolice pro Královéhradecký kraj - KDU-ČSL - Hradecký demokratický klub - Volba pro město - ve stejném složení tato koalice kandidovala i v předešlých krajských volbách, v roce 2012 získala 12,07% hlasů, tedy 7 mandátů. Pro volby v roce 2016 sestavila kandidátní listinu s 50 kandidáty, jednalo se o členy KDU-ČSL, navržené kandidáty KDU-ČSL, kandidáty navržené HDK a navržené VPM, i kandidáty bez politické příslušnosti. Lídrem této koalice byl krajský předseda lidovců Vladimír Derner. Ve svém volebním programu se členové zaměřili na problematiku v dopravě, dokončení dostavby a rozšíření páteřní sítě silnic, posílení investic do rekonstrukce silnic II. a III. tříd, podporu výstavby nových cyklostezek a vyřešení parkování u Fakultní nemocnice. Dalším tématem ve volebním programu bylo zajištění kvality a dostupnosti zdravotní péče, stabilizování platů personálu ve zdravotnických zařízeních, zajištění lékařské péče i v odlehlých oblastech, zajištění rekonstrukce nemocnice v Náchodě, v sociální oblasti doplnění a rozšíření sítě sociálních služeb, zlepšení pečovatelské péče. Dále preferovali vytvoření koncepce školství a sítě středních škol s ohledem na uplatnění absolventů, podporu vzdělávání a volnočasových aktivit seniorů, knihoven a volnočasových klubů. Dále zaměřili volební program na regionální rozvoj a cestovní ruch s využitím zdrojů z EU v období 2014-2020, zlepšení spolupráce s polskými regiony.

Starostové a Východočeši – tato koalice sestavila kandidátní listinu s 50 kandidáty. Při krajských volbách v roce 2012 kandidovali Východočeši samostatně a získali 7,69% hlasů, tedy 4 mandáty. V čele koalice STAN a Východočechů byla poslankyně Martina Berdychová. Pro volby v roce 2016 sestavili koalici, prioritami byla spolupráce s městy a obcemi, transparentní rozhodování a hospodaření dle jasných pravidel, zkvalitnění sítě silnic a veřejné dopravy, zajištění zdravotní a sociální péče, zajištění kvalitních středních škol a dostupnost základního vzdělání, vytváření podmínek pro podnikání a rozvoj cestovního ruchu, rozvoj kultury a sportu, rozvoj venkovských a příhraničních oblastí a zajištění bezpečnosti.

ANO 2011 - politické hnutí ANO 2011 se v krajských volbách angažovalo poprvé. Na kandidátní listině mělo zapsaných 50 kandidátů, 30 z nich bylo členy politického hnutí. Kandidátku ANO 2011 vedla náměstkyně ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová.

Volební program zaměřili členové na dopravní infrastrukturu, která je dle ANO 2011 v Královéhradeckém kraji v zoufané situaci. Stanovili si zrychlit dostavbu D 11 až do Polska, výstavbu R 35 od Jičína do Hradce Králové, uspišení vzniků obchvatů měst, přislíbili pomoc se sháněním finančních prostředků na opravy místních komunikací. V oblasti zdravotnictví prosazovali zachování krajské nemocnice v každém okrese se základními i specializovanými obory, vybudování urgentního příjmu s pohotovostí, podporu krajské záchranné zdravotnické služby a posílení počtu lůžek následné péče. V sociální péči přislíbili posílení domácí sociální terénní péče o všechny potřebné, podporovali výstavbu krajského hospice. Bezpečnost - ANO 2011 odmítalo zřízení dalšího azylového zařízení v kraji, v projektu "Bezpečná obec" nabízeli starostům finance na kvalitnější a hustší veřejné osvětlení a ve vyloučených lokalitách posílení počtu strážníků a asistentů prevence kriminality z místních komunit. Volební program pro oblast školství zaměřilo ANO 2011 na zavedení duálního školství - propojení středního školství s budoucími zaměstnavateli, na podporu talentovaných žáků formou individuálních studijních plánů, chtěli rozumně podporovat společné vzdělávání - inkluzi, nerušit speciální školy a hlavně podporovat jazykové znalosti středoškoláků.

Koalice Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv Občanů a SNK - takto sestavený politický subjekt se ucházel o přízeň voličů v Královéhradeckém kraji. Obě strany se dohodly na společné kandidátce v jedenácti krajích, výjimkou byly kraje Zlínský a Pardubický, tam oba subjekty kandidovaly samostatně. Kandidátní listina v Královéhradeckém kraji byla složena z 50 kandidátů a uspěli dva kandidáti. Ve svém volebním programu se strany domluvily na čtyřech hlavních programových bodech, kterými se pokusily zaujmout voliče. Jednalo se o podporu prezidenta republiky v otázce nebezpečí islamizace a nelegální migrace, o přímou volbu starostů a hejtmanů, ochranu území, tradic a společenských hodnot a zrušení koncesionářských poplatků pro seniory.

Piráti a Strana zelených + Změna pro Královéhradecký kraj - Česká pirátská strana kandidovala poprvé v krajských volbách v roce 2012 a získala 1,9% hlasů, Strana zelených kandidovala v Královéhradeckém kraji v roce 2004, získala 2,5% hlasů, v roce 2008 získala 3,97% hlasů a voleb v roce 2012 se neúčastnila, Změna pro Královéhradecký kraj se účastnila poprvé v roce 2012 a obdržela 4,09% hlasů. Pro volby v roce 2016 se tyto tři subjekty spojily a v krajských volbách uspěly. Lídrem společné kandidátní listiny Pirátů,

Strany zelených a hnutí Změna v Královéhradeckém kraji byl krajinný ekolog a člen královéhradeckého městského zastupitelstva Martin Hanousek. Kandidátní listinu sestavili členové z 50 kandidátů. Tato koalice měla nejrozsáhlejší volební program, v územním rozvoji a dopravě se zaměřila na ochranu kvalitní zemědělské půdy, podporu hromadné dopravy a rozvoji cyklostezek. V oblasti ekonomiky a investic na podporu místních firem, zvýšení regionální produkce místních produktů, vzniku regionálních podnikatelských center, v regionálním rozvoji a cestovním ruchu podporu agroturismu, ekoagroturismu a kulturnímu turismu, rovnoměrnějšímu rozložení návštěvnosti kraje. V odvětví kultury na bezbariérové přístupy, podporu místních aktivit a lidových tradic, v oblasti školství dostupnost středoškolského vzdělání ve spádových oblastech, zachování škol či menšinových oborů, podporu univerzitního vzdělání - partnerství kraje, v sociální oblasti a zdravotnictví zajištění plnohodnotného života seniorů zvýšením dostupnosti péče, zvýšením kapacity odlehčovacích služeb, zkvalitnění nemocniční lůžkové péče, zajištění dostupné ambulantní péče. Tato koalice se zavazovala k zavedení transparentního bankovního účtu a transparentního účetnictví kraje, kdy by občané kraje mohli kontrolovat, za co konkrétního se finanční prostředky kraje utrácejí.

Další politické subjekty, které se ucházely o přízeň voličů v Královéhradeckém kraji, patřily: politická strana Petra Cibulky - Volte Pravý Blok, Národní demokracie, koalice Úsvit s Blokem proti islamizaci, koalice Svobodní a Soukromníci, koalice Ne ilegální imigraci - peníze raději pro naše lidi, Nezávislí, koalice Republikánů Miroslava - Sládka, Patriotů České republiky a HOZK a koalice Dělnická strana sociální spravedlnosti - Imigranty a islám v ČR nechceme!.

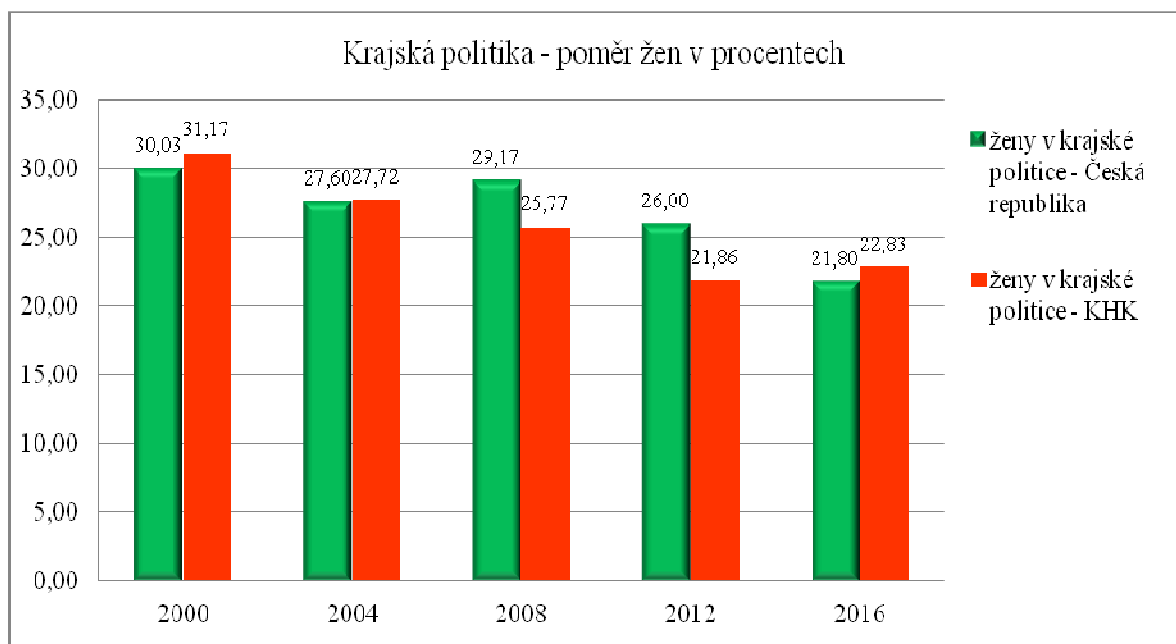
5.2 Kandidáti

V Královéhradeckém kraji působí všechny strany zastoupené v Poslanecké sněmovně. Kandidátní listiny těchto stran jsou z větší části sestaveny z členů politických stran. V případě ODS bylo všech 50 kandidátů členy strany, další nejvyšší počet členů měla ČSSD - 46 členů, dále pak TOP 09 36 členů, KSČM 31 členů, ANO 2011 také 31 členů, v koalici pro Královéhradecký kraj - KDU-ČSL - Hradecký demokratický klub - Volba pro město bylo 28 kandidátů za KDU-ČSL, z nichž 18 bylo členy KDU-ČSL a koalice tvořena: Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura a Strana Práv Občanů bylo SPD zastoupeno 26 kandidáty, z nichž 14 bylo členy strany.

Co se týká zastoupení žen v královéhradecké krajské politice, pak ze 709 kandidátů bylo 221 žen, tj. 31,17%. Nejvyšší zastoupení, 60% měly v politickém subjektu NE

LEGÁLNÍ IMIGRACI - PENÍZE RADĚJI PRO NAŠE LIDI. Naopak za subjekt Dělnická strana sociální spravedlnosti - Imigranty a islám v ČR nechceme, nekandidovala žádná žena. Do 45 členného krajského zastupitelstva se probojovalo 10 žen. V porovnání s předešlými krajskými volbami počet žen kandidujících v krajských zastupitelstvech stoupá. V prvních krajských volbách v roce 2000 kandidovalo 105 žen, v zastupitelstvu usedly 4, při krajských volbách v roce 2004 kandidovalo 110 žen, do zastupitelstva se probojovalo 5 žen. V roce 2008 se počet žen zvýšil na 142 kandidátek a uspělo jich také 5. Při volbách v roce 2012 kandidovalo již 206 žen a uspělo jich 7. Také v celorepublikovém porovnání počet kandidujících žen v krajských volbách vykazuje stoupající tendence. Při prvních krajských volbách v roce 2000 kandidovalo celkem 1 684 žen, z nichž uspělo 97 žen. V roce 2016 to bylo již 3 545 žen a uspělo jich 137.

Graf 3: Poměr žen v krajské politice

zdroj: Volby.cz (<https://www.volby.cz/>), vlastní zpracování

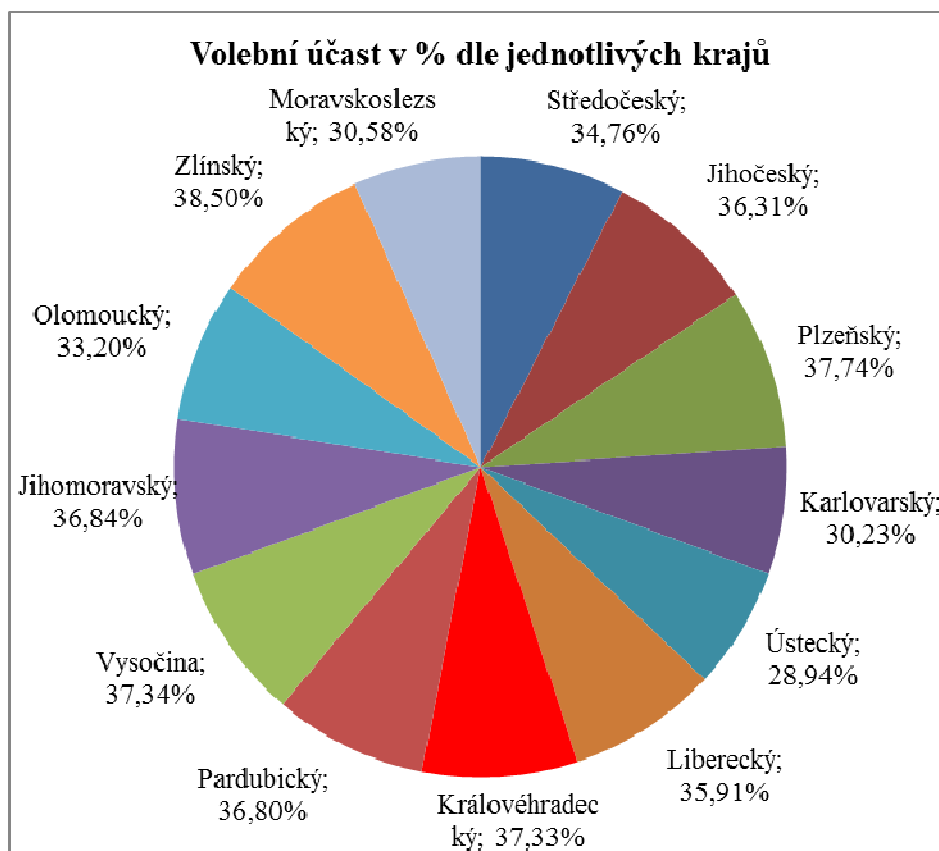
Věkový průměr kandidátů byl 51,44 let. Nejnižší věkový průměr svých kandidátů měla politická strana Národní demokracie 37,29 let, následovaná koalicí Piráti a Strana zelených + Změna pro Královéhradecký kraj s věkovým průměrem 41,10 let. Nejstarší kandidáty na své kandidátní listině měli Nezávislí s věkovým průměrem 52,74 let, následování Koalicí pro Královéhradecký kraj - KDU-ČSL - Hradecký demokratický klub - Volba pro město s věkovým průměrem 51,40 let. Nejstarším kandidátem byl Zdeněk

Pavlík, 83 let, kandidující za Nezávislé, následovaný Anežkou Hetfeišovou, 76 let, kandidující také na Nezávislé. Mezi nejmladší kandidáty patřil 18 letý student Kamil Kubica, kandidující za Piráty a Stranu zelených. Dále pak Lucie Chvátalová, studentka 18 let, kandidující za Koalici Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura a Strana Práv Občanů a SNK a Jakub Všetečka, student 18 let, kandidující za Úsvit s Blokem proti islamizaci.

5.3 Volební účast

Při krajských volbách v roce 2016 dosáhla volební účast v Královéhradeckém kraji 37,33%. Při porovnání s volební účastí v ostatních krajích České republiky se jedná o třetí nejvyšší volební účast. Největší zájem o krajské volby byl ve Zlínském kraji, kde přišlo k volebním urnám 38,50% voličů, na druhém místě skončil kraj Vysočina s 37,34% voličů, celorepubliková volební účast činila 34,57% .

Graf 4: Volební účast dle jednotlivých krajů v procentech

zdroj: Volby.cz (<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz4?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>), vlastní zpracování

V předešlých krajských volbách pořádaných v roce 2012 přišlo k volbám v průměru 36,89% voličů. Největší volební účast byla v Kraji Vysočina s 41,05% účastí voličů, na druhém místě skončil kraj Zlínský s 40,34% účastí a třetí skončil kraj Pardubický, kde přišlo 39,47% voličů. Krajských voleb v Královéhradeckém kraji se zúčastnilo 38,43% voličů, což byla šestá nejvyšší volební účast.

V roce 2008 se do krajských voleb zapojil rekordní počet voličů, tj. 40,30% voličů. Nejvyšší volební účast byla v Kraji Vysočina, 44,88% voličů, dále pak v Pardubickém kraji se zúčastnilo 42,61% voličů a třetí nejvyšší volební účast byla ve Středočeském kraji 42,14%. V Královéhradeckém kraji přišlo volit 41,73% voličů, což byla čtvrtá nejvyšší volební účast.

V krajských volbách konaných v roce 2004 byla voličská účast pouhých 29,62%. Nejvíce voličů zaznamenal Pardubický kraj 32,60%, na druhém místě skončil kraj Královéhradecký s volební účastí 32,56% a třetí místo vykázal Kraj Vysočina s 31,82% voliči.

Při prvních novodobých krajských volbách pořádaných v roce 2000 byla celorepubliková volební účast 33,64%. Nejvíce voličů přišlo v kraji Pardubickém 36,46%, druhá nejvyšší volební účast byla ve Zlínském kraji 36,07% a třetí skončil kraj Jihlavský s 35,80%. V těchto volbách se v Královéhradeckém kraji zúčastnilo 34,37% voličů, což byla v celorepublikovém porovnání šestá volební účast.

Z výše uvedených údajů vyplývá, že největší zájem o krajské volby byl v roce 2008, naopak nejmenší účast byla v roce 2004. Při celorepublikovém porovnání mezi voliči je patrný větší zájem o krajské volby v Královéhradeckém kraji. Vždy byl překročen celorepublikový volební průměr.

Pokud porovnáme volební účast v krajských volbách s volební účastí při volbách do PS ČR, pak nám volební účast potvrzuje jednu z dimenzí, kterou vytvořili Karlheinz Reif a Hermann Schmitt ve své analýze voleb druhého řádu, a sice, že účast voličů je v krajských volbách nižší než ve volbách prvního řádu. Při volbách do PS ČR v roce 2013 byla volební účast 59,48%, v roce 2010 byla volební účast 62,60% voličů a v roce 2006 byla volební účast dokonce 64,47% voličů, přičemž v krajských volbách 2004 byl volební účast nejnižší, pouhých 29,62%. Volební účast tedy jasně dokazuje, kterým volbám voliči přiřkládají větší důležitost.

Královéhradecký kraj je rozdělen do 5 okresů, ve kterých je 35 přebíracích míst, do kterých je zařazeno 926 okrsků. Při porovnání volební účasti v jednotlivých okrscích bylo zjištěno, že nejvyšší volební účast byla v obci Janov, která se nachází v okrese Rychnov nad Kněžnou, kde se zúčastnilo krajských voleb 68,60% voličů. V této obci je v seznamu zapsaných 86 voličů, k volbám tedy přišlo 59 občanů. Druhá nejvyšší volební účast byla v obcích Kostelec a Zábřezí-Řečice shodně 65,52%. Obec Kostelec se nachází v okrese Jičín, jedná se o obec s nejmenším počtem zapsaných voličů, do volební místnosti se dostavilo 19 voličů z 29. Obec Zábřezí-Řečice se nachází v okrese Trutnov a zde je zapsaných 116 voličů. Třetí nejvyšší volební účast byla též v okrese Rychnov nad Kněžnou v obci Bystré, zde je 202 zapsaných voličů, k volbám se dostavilo 132 voličů, což činilo 65,35%. Přebírací místo v Dobrušce v okrese Rychnov nad Kněžnou patřilo volební účasti k nadprůměrným. K volbám do krajských zastupitelstev se zde dostavilo 44,02% voličů.

Naopak nejnižší volební účast byla v obci Střevoč v okrese Jičín. Zde se dostavilo ke krajským volbám pouhých 40 voličů z celkového počtu 230, volební účast byla pouze 17,39%. Druhá nejnižší volební účast byla v obci Kozojedy, též v okrese Jičín, s volební účastí 20,38% a třetí nejmenší volební účast byla v obci Hynčice v okrese Náchod, zde se voleb zúčastnilo 21,19% voličů.

Tabulka 1: Územní přehled o volební účasti

okres	celkem okrsků	počet voličů	volební účast v %	odevzdané hlasy
Hradec Králové	252	131 381	39,8	51 539
Jičín	180	63 808	37,09	22 986
Náchod	185	89 626	37,22	32 799
Rychnov nad Kněžnou	144	63 527	36,27	22 641
Trutnov	165	96 270	34,9	33 114
celkem	926	444 612	37,33	163 079

zdroj: Volby.cz

(<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz4?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xnumnuts=5200>), vlastní zpracování

5.4 Výsledky krajských voleb

Z krajských voleb konaných ve dnech 7. října - 8. října 2016 vzešlo v Královéhradeckém kraji vítězně politické hnutí ANO 2011, které volilo 25,18% voličů, ANO 2011 tím získalo 13 mandátů ze 45 členného voleného zastupitelstva. Na druhém místě skončila ČSSD s 13,08% hlasů, v přepočtu získala 6 mandátů, z předešlých krajských voleb jich ČSSD obhajovala 12. Třetí skončila ODS s 9,93% hlasů, získala 5 mandátů, obhajovala jich 6, na čtvrtém místě skončila Koalice pro Královéhradecký kraj - KDU-ČSL - Hradecký demokratický klub - Volba pro město, obdržela 9,75% hlasů. Koalice obhajovala 7 mandátů z předešlých voleb, v roce 2016 jich získala 5. Dalším politickou stranou, která si zajistila mandáty v krajském zastupitelstvu, byla KSČM. U této politické strany byl zaznamenán největší pokles voličů, KSČM obhajovala z minulých krajských voleb 11 mandátů, získala ovšem jen 9,39% hlasů voličů a to stačilo pouze na 4 mandáty. Koalice Starostové a Východočeši obdržela 8,98% hlasů, získala v krajském zastupitelstvu 4 mandáty. TOP 09 získala též 4 mandáty s 7,74% hlasů, koalice Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura a Strana Práv Občanů a SNK získala 2 mandáty a poslední politickým subjektem, který se uspěl v krajských volbách, byla koalice Piráti a Strana zelených + Změna pro Královéhradecký kraj. Tato koalice získala 2 mandáty.

Mezi další politické subjekty, které se ucházely o přízeň voličů, avšak neuspěly, patřila: politická strana Petra Cibulky - Volte Pravý Blok, tato strana se krajských voleb účastní od roku 2000, dříve pod názvem Pravý blok. V roce 2000 získala 228 hlasů, v přepočtu 0,15% odevzdaných hlasů, při volbách v roce 2004 získala strana 630 hlasů, tedy 0,44% přepočtených hlasů, ve volbách v roce 2008 získala strana 2 304 hlasů, v přepočtu 1,28% hlasů, což byl její největší úspěch v Královéhradeckém kraji. Při volbách v roce 2012 obdržela 1 728 hlasů, tedy 1,05% přepočtených hlasů a při volbách v roce 2016 došlo ke ztrátě hlasů, strana získala pouze 371 hlasů, tedy 0,22%. Další neúspěšnou stranou byla Národní demokracie, kandidovala v Královéhradeckém kraji poprvé a získala pouze 0,24% odevzdaných hlasů. Obdobně skončila koalice Úsvit s Blokem proti islamizaci, která získala 0,89% odevzdaných hlasů, koalice Svobodní a Soukromníci získala 1,62% hlasů, koalice Ne ilegální imigraci - peníze raději pro naše lidi obdržela 0,57% hlasů, Nezávislí získali 0,68% hlasů, koalice Republikánů Miroslava Sládka, Patriotů České republiky a HOZK získala nejmenší počet hlasů, pouhých 0,18% a koalice Dělnická strana sociální spravedlnosti - Imigranty a islám v ČR nechceme! získala 0,65% hlasů.

Tabulka 2: Výsledky voleb do zastupitelstva Královéhradeckého kraje v roce 2016

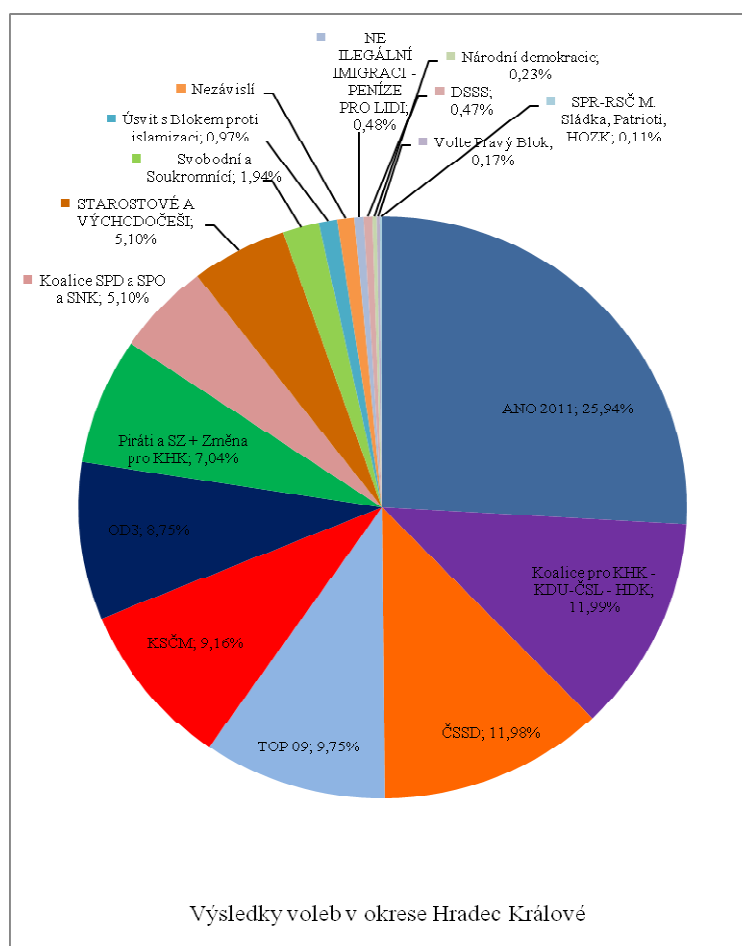
Výsledky voleb do zastupitelstev krajů - Královéhradecký kraj				
číslo	název politického subjektu	platné hlasy	hlasy z %	získané mandáty
1	Volte Pravý Blok	371	0,22%	
2	Občanská demokratická strana	16207	9,93%	5
7	Koalice SPD a SPO	9041	5,54%	2
12	Česká strana sociálně demokratická	21346	13,08%	6
30	ANO 2011	41075	25,18%	13
32	TOP 09	12628	7,74%	4
36	Koalice pro Královéhradecký kraj	15912	9,75%	5
37	Komunistická strana Čech a Moravy	15319	9,39%	5
41	Národní demokracie	400	0,24%	
43	Úsvit s blokem proti islamizaci	1464	0,89%	
50	STAROSTOVÉ A VÝCHODOČEŠI	14649	8,98%	4
52	Svobodní a Soukromníci	2652	1,62%	
56	Koalice Piráti a SZ pro KHK	8602	5,27%	2
67	NE ILEGÁLNÍ IMIGRACI - PEN. PRO LIDI	940	0,57%	
68	NEZÁVISLÍ	1110	0,68%	
70	SPR-RSČ M. Sládka, Patrioti, HOZK	297	18,00%	
75	DSSS - Imigranty, islám nechceme!	1066	0,65%	

zdroj: Volby.cz

(<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7>), vlastní zpracování

V České republice se nachází celkem 76 okresů, v KHK se jich 5. Okres Hradec Králové se nachází na jihu Královéhradeckého kraje, rozlohou je až na třetím místě mezi okresy KHK, žije zde však největší počet obyvatel, 163 269. Největší podíl na tom má statutární město Hradec Králové, ve kterém žije přes 92 000 obyvatel. Obcí je v okrese Hradec Králové 104, z toho 6 měst. Volební účast v okrese Hradec Králové byla 39,80%, v seznamu voličů bylo zapsáno 131 381 voličů, odevzdaných platných hlasů bylo 51 539. Hlasy byly shromažďovány v 252 okrscích. V okrese Hradec Králové jasně zvítězilo politické hnutí ANO 2011 se ziskem 25,94% hlasů, pro toto hnutí hlasovalo 13 370 voličů. Na druhém místě skončila Koalice pro Královéhradecký kraj s 11,99% hlasů a na třetím místě skončila ČSSD s 11,98% hlasů. Nejhůře dopadla koalice SPR-RSČ Miroslava Sládka, Patrioti, HOZK ta získala pouze 0,11% hlasů, této koalici dalo svůj hlas 58 voličů.

Graf 5: Výsledky voleb v okrese Hradec Králové

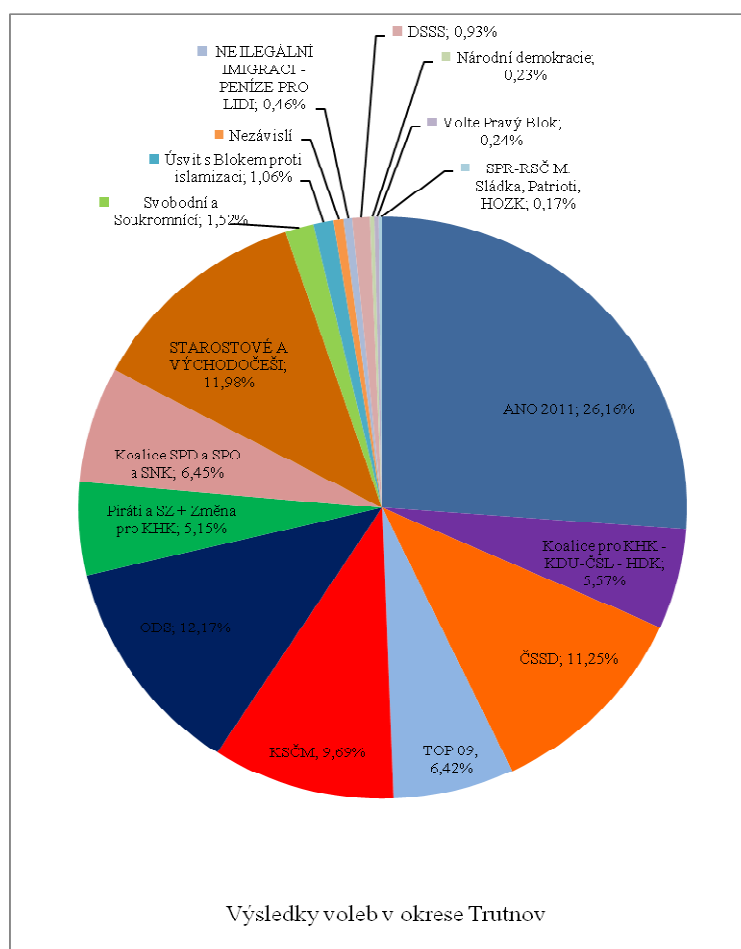

zdroj: Volby.cz

(<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7&xnumnuts=5201>), vlastní zpracování

Okres Trutnov je největší v Královéhradeckém kraji, jeho rozloha činí 1 146,78 km². V 75 obcích, z nichž je 12 měst a 3 městyse, žije 118 752 obyvatel. Volební účast v okrese Trutnov byla 34,90%. Zapsaných voličů ve volebních seznamech bylo 96 270, odevzdaných platných hlasů 33 114. V okrese Trutnov je 7 přebíracích míst a v nich 165 okrsků. I v tomto okrese jasně zvítězilo hnutí ANO 2011, které získalo 26,16% hlasů, zde pro toto hnutí hlasovalo 8 664 voličů. Na druhém místě skončila ODS s 12,17% hlasů a na třetím místě koalice Starostové a Východočeši s 11,98% hlasů. S nejhorším výsledkem skončila koalice SPR-RSČ Miroslava Sládka, Patrioti, HOZK se ziskem 0,17% hlasů, v okrese Trutnov dalo této koalici hlas 56 voličů.

Graf 6: Výsledky voleb v okrese Trutnov

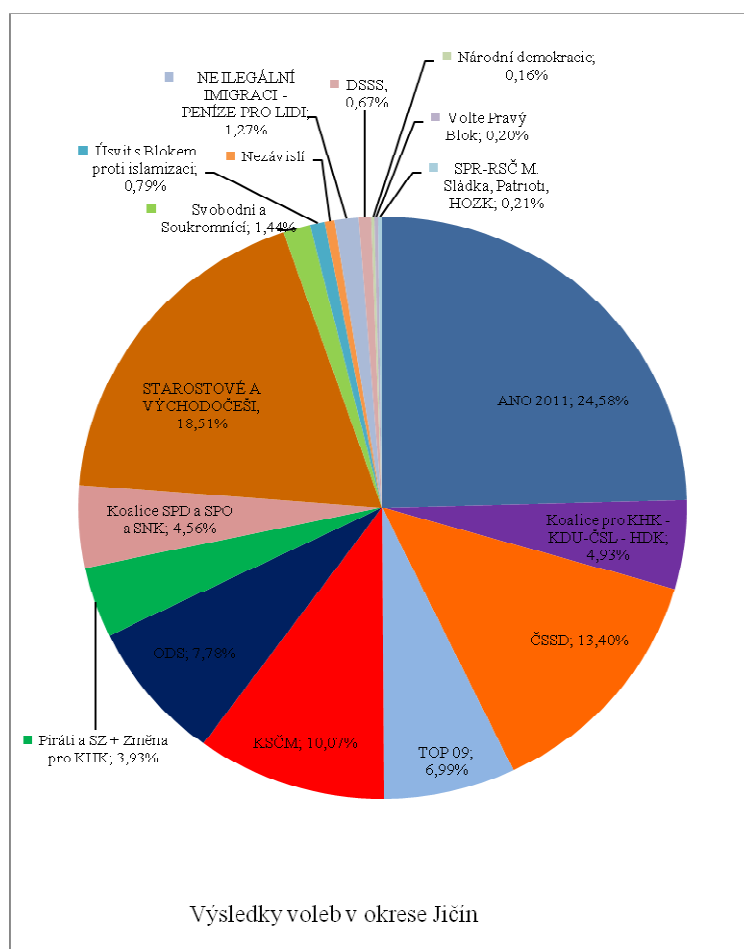

zdroj: Volby.cz

(<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&zkraj=7&xnumnuts=5205>), vlastní zpracování

V okrese Jičín žije 79 493 obyvatel. Obcí se zde nachází 111, z toho 10 měst a 3 městyse. Rozloha tohoto okresu činí 886,63 km². Volebních okrsků se v okrese Jičín nachází 180, hlasy z nich byly odevzdávány v 6-ti přebíracích místech, volební účast byla 37,09%. V okrese Jičín je zapsáno 63 808 voličů, platných hlasů bylo předáno 22 986. Nejvíce hlasů získalo hnutí ANO 2011 24,58%, druhá skončila koalice Starostové a Východočeši s 18,51% hlasy a třetí zde skončila ČSSD s 13,40% hlasů. Nejméně hlasů v okrese Jičín získala politická strana Národní demokracie, 0,16% hlasů.

Graf 7: Výsledky voleb v okrese Jičín

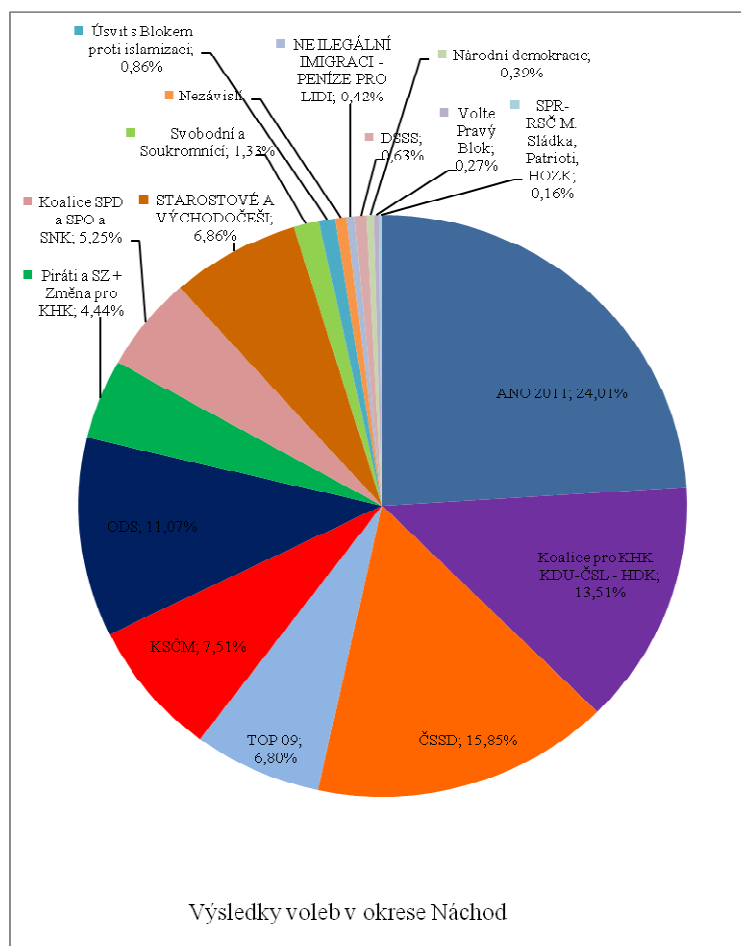

zdroj: Volby.cz

(<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7&xnumnuts=5202>), vlastní zpracování

Okres Náchod je rozlohou nejmenším okresem Královéhradeckého kraje, jeho rozloha činí 851,57 km². Obyvatel zde žije 110 518 v 78 obcích, z toho je 11 měst a 4 městyse. Přebíracích míst se zde nachází 9, ve kterých je 185 volebních okrsků. Volební účast v tomto okrese byla 37,22%, z 89 626 zapsaných voličů odevzdalo platný volební lístek 32 799. I zde jasně zvítězilo politické hnutí ANO 2011 s 24,01%, na druhém místě skočila ČSSD s 15,85% a na třetím místě se umístila ODS s 11,07% hlasů. Nejhorší volební výsledek měla koalice SPR-RSČ Miroslava Sládka, obdržela pouze 0,16% odevzdaných hlasů.

Graf 8: Výsledky voleb v okrese Náchod

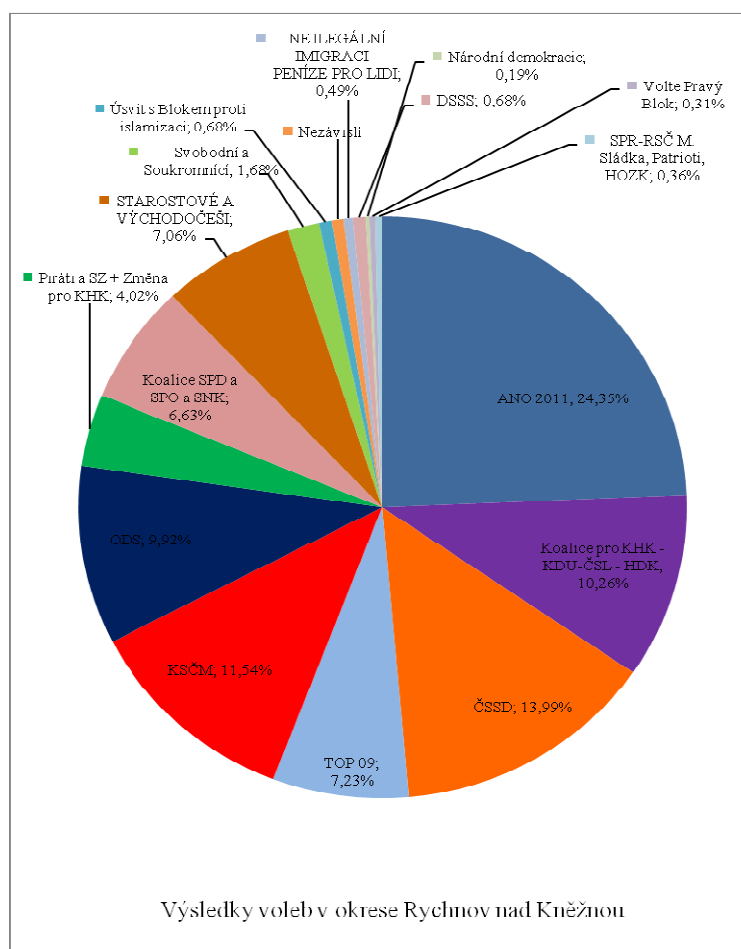

zdroj: Volby.cz

(<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7&xnumnuts=5203>), vlastní zpracování

V okrese Rychnov nad Kněžnou žije nejméně obyvatel v porovnání s ostatními kraji Královéhradeckého kraje - 78 772 obyvatel. Obcí se zde nachází 80, z toho 9 měst a 2 městyse. Rozlohou je však druhý největší s 981,78 km². V okrese Rychnov nad Kněžnou je 144 okrsků, ze kterých se výsledky shromažďují v 7 přebíracích místech. Ve volbách zde zvítězilo politické hnutí ANO 2011 s 24,35% hlasů, na druhém místě skončila ČSSD s 13,99% hlasů a na třetím místě se umístila KSČM s 11,54% hlasů. Nejhůře dopadla Národní demokracie s 0,19% hlasů.

Graf 9: Výsledky voleb v okrese Rychnov nad Kněžnou

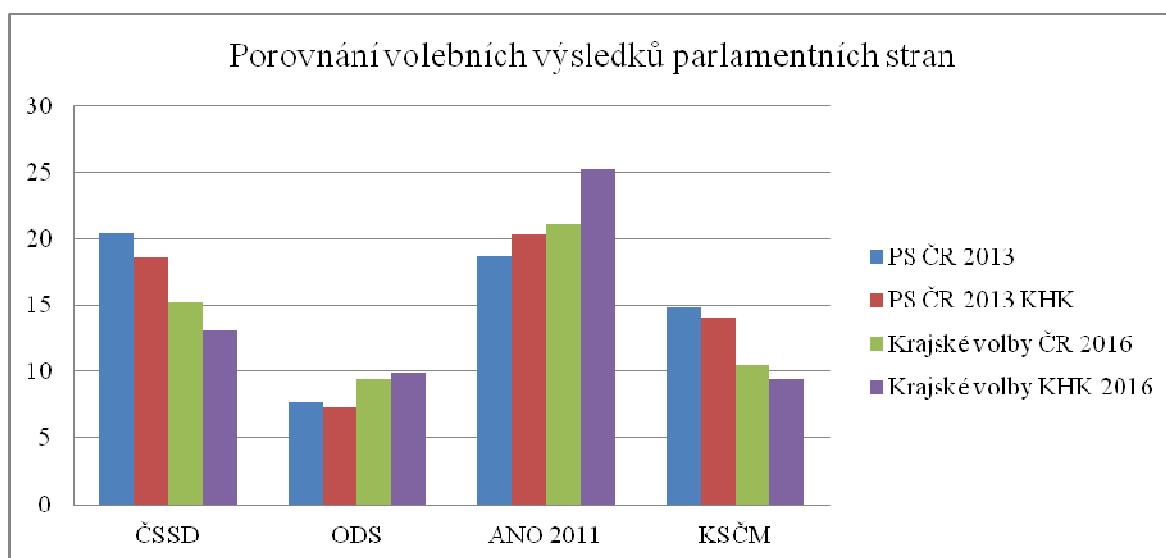

zdroj: Volby.cz

(<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7&xnumn uts=5204>), vlastní zpracování

V rámci diplomové práce je otestována hypotéza, zda politické strany úspěšné ve volbách prvního řádu, volby do Poslanecké sněmovny ČR, ztrácejí ve volbách druhořadých, volby do krajských zastupitelstev. Při ověřování hypotézy jsou komparovány volební výsledky z parlamentních voleb konaných v roce 2013 a výsledky krajských voleb z roku 2016. Porovnány jsou politické subjekty, které uspěly v obou typech voleb: ČSSD, ODS, ANO 2011 a KSČM. Výsledky jsou zaznamenány v následujícím grafu č. 10.

Graf 10: Porovnání volebních výsledků parlamentních stran

Zdroj: Volby.cz (<https://www.volby.cz/>), vlastní zpracování

Vládnoucími stranami po parlamentních volbách z roku 2013 byla ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL, opozičními stranami byla KSČM, TOP 09, ODS, Úsvit a SPD. V případě ČSSD se hypotéza potvrzuje, tato politická strana získala v parlamentních volbách v roce 2013 podporu 20,45% voličů v rámci ČR, v Královéhradeckém kraji 18,57% hlasů. V krajských volbách v roce 2016 získala podporu v rámci ČR 15,24%, v Královéhradeckém kraji byla podpora této strany 13,08%. Naopak opoziční ODS začíná postupně získávat podporu, v parlamentních volbách podpořilo tuto stranu 7,72% voličů, v rámci Královéhradeckého kraje to bylo 7,27%. V krajských volbách v roce 2016 ODS začala posilovat, v celorepublikovém součtu podpořilo tuto stranu 9,47%, v Královéhradeckém kraji to bylo 9,93% voličů. V případě politického hnutí ANO 2011 se tato hypotéza nepotvrzuje, jedná se o nově vzniklé hnutí. Voleb do PS Parlamentu ČR i voleb do krajských zastupitelstev se účastnilo poprvé.

6 Formování koalice

V krajském zastupitelstvu Královéhradeckého kraje zasedá 45 zastupitelů, přičemž pro získání většiny je zapotřebí 23 mandátů. Vývoj úspěšnosti politických subjektů v krajských volbách v Královéhradeckém kraji konaných v letech 2000 - 2012 a jejich rozložení na ose levice - pravice dle jednotlivých voleb je zaznamenána v tabulce č. 3. V krajských volbách v Královéhradeckém kraji v roce 2000 zvítězila pravice, ODS a Čtyřkoalice získala 28 mandátů, v opozici skončila ČSSD a KSČM, s 17 mandáty. V krajských volbách konaných v roce 2004 ODS ještě posílila a získala 21 mandátů a spolu s KDU-ČSL vytvořila koalici s 26 mandáty. Při krajských volbách v roce 2008 zaznamenala pravice značný úbytek hlasů ve volebních výsledcích, naopak levicové stany posílily a získaly 25 mandátů - ČSSD 18 a KSČM 7 mandátů. V krajských volbách konaných v roce 2012 levice udržela svůj volební úspěch z předešlého volebního období, ČSSD mírně ztratila, získala 12 mandátů, ovšem posílila KSČM, která získala 11 mandátů, koalice složená z těchto dvou stran tak měla zajištěnu nadpoloviční většinu.

Tabulka 3: Rozdělení mandátů na ose levice - pravice v letech 2000, 2004, 2008, 2012

Rok voleb	Levice	Ostatní	Pravice
2000	ČSSD (7)		ODS (14)
	KSČM (10)		Čtyřkoalice (14)
2004	ČSSD (6)	Volba pro kraj (2)	KDU-ČSL (5)
	KSČM (8)	SNK (3)	ODS (21)
2008	ČSSD (18)	Koalice pro KHK (4)	ODS (13)
	KSČM (7)	SNK (3)	
2012	ČSSD (12)	Koalice pro KHK (7)	ODS (6)
	KSČM (11)	Východočeši (4)	TOP 09 a Starostové (5)

zdroj: Volby.cz (<https://www.volby.cz/>), vlastní zpracování

V krajských volbách v roce 2016 jasně zvítězila pravice se ziskem 22 mandátů, levice získala 10 mandátů a ostatní obdrželi 13 mandátů. Rozdělení mandátů a jejich rozložení na ose levice – pravice blíže naznačuje tabulka č. 4.

Tabulka 4: Rozdělení mandátů na ose levice - pravice krajské volby 2016

Levice	Ostatní	Pravice
ČSSD	Koalice pro KHK	ODS
6	5	5
KSČM	Starostové a Východočeši	ANO 2011
4	4	13
	Koalice pro SPD a SPO	TOP 09
	2	4
	Koalice Piráti a SZ pro KHK	
	2	

zdroj: Volby.cz (<https://www.volby.cz/>), vlastní zpracování

Ve výše uvedené tabulce jsou politické subjekty seřazeny od levice, kterou představují ČSSD a KSČM, po pravicové strany zastoupené ODS, ANO 2011 a TOP 09. Ostatní jsou v tabulce vyznačena seskupení, která představují střed politické škály, jedná se většinou o politické subjekty regionálního charakteru, Koalice pro Královéhradecký kraj - KDU-ČSL - Hradecký demokratický klub, Starostové a Východočeši, Koalice Svoboda a přímá demokracie a Strana Práv Občanů s SNK a Koalice Piráti a Strana zelených - Změna pro Královéhradecký kraj. Levici ani pravici se nepodařilo získat nadpoloviční většinu, nutnou k sestavení vlády. K sestavení možné koalice bylo tedy zapotřebí propojení názorově rozdílných programů. Potencionální uskupení mezi vítěznými politickými subjekty je shrnuto v následující tabulce č. 5.

Tabulka 5: Potencionální uskupení koalic v Královéhradeckém kraji

Potencionální koalice	Mandáty	Typy koalice
ANO 2011, ODS, ČSSD	24	Minimální vítězná ideově nepropojená
ANO 2011, ČSSD, KSČM	23	Minimální vítězná ideově nepropojená
ANO 2011, ODS, TOP 09, KSČM	26	Minimální vítězná ideově nepropojená
ANO 2011, ODS, TOP 09, ČSSD	28	Minimální vítězná ideově nepropojená
ČSSD, KSČM ODS, TOP 09, Koalice pro KHK	24	Minimální vítězná ideově nepropojená
ANO 2011, ODS, TOP 09, Koalice pro KHK	27	Nadměrná ideově propojená
ČSSD, KSČM, ODS, Koalice pro KHK, Starostové a Východočeši	24	Nadměrná ideově nepropojená
ČSSD, ODS, TOP 09, Koalice pro KHK, Starostové a Východočeši	24	Nadměrná ideově nepropojená

zdroj: Volby.cz (<https://www.volby.cz/>), vlastní zpracování

Vítěz voleb ANO 2011 měl možnost sestavit vládnoucí koalici s několika politickými subjekty. Jako pravděpodobná se jevila nadměrná ideově propojená koalice složená z ANO 2011, ODS, TOP 09 a Koalice pro KHK, jednalo by se o koalici, která vládne nadpoloviční většinou a je si programově nejbližší. Další možností byla uzavření spolupráce mezi ANO 2011, ODS a ČSSD, v tomto případě by se jednalo o minimální vítěznou ideově nepropojenou koalici s 24 mandáty, stejně tak spojení ANO 2011, ČSSD a KSČM s 23 mandáty a spojení ANO 2011, ODS, TOP 09 a ČSSD s 28 mandáty. Pokud by se politické subjekty dohodly bez vítězné strany, mohla by vzniknout koalice, ČSSD, KSČM, ODS, TOP 09 a Koalice pro KHK s 27 mandáty, vznikla by tak koalice minimální vítězná ideově nepropojená. Další možností by byla koalice složená z ČSSD, KSČM, ODS, Koalice pro KHK a Starostové a Východočeši s 24 mandáty, popřípadě koalice složená z ČSSD, ODS, TOP 09, Koalice pro KHK a Starostové a Východočeši s 24 mandáty, v obou případech by se jednalo o nadměrnou ideově nepropojenou koalici.

Povolební vyjednávání začala probíhat hned 8. října, krátce po uzavření volebních místností. Politici z ČSSD, ODS, Koalice pro KHK, Starostové a Východočeši a TOP 09 v

sobotu večer uzavřeli dohodu o možné budoucí koalici. Zatím nehovořili o koalici, svůj pakt nazývali dohodou. Pětice těchto subjektů by měla v pětačtyřicetičlenném zastupitelstvu většinu 24 mandátů.

Lídr vítězné ANO 2011, Klára Dostálová, označila chystanou pětičlennou koalici za podvod na voliče. Od noci ze soboty na neděli se pokoušela na různých jednáních vývoj neúspěšně zvrátit a vytvořit vlastní koalici. Hlavní kolo vyjednávání proběhlo až v pondělí večer, Klára Dostálová byla ochotna vzdát se křesla hejtmanky. Z pondělního jednání se však omluvili zástupci TOP 09 i zástupci koalice pro KHK. Zástupci ODS se jednání zúčastnili, nedošlo však k žádné dohodě.

Ve středu 12. října 2016 podepsalo pět politických subjektů, ČSSD, ODS, Koalice pro KHK, Starostové a Východočeši a TOP 09, dohodu o koalici v Královéhradeckém kraji. Podepsanou dohodu nazvaly Memorandem o spolupráci v záležitostech budoucí správy kraje ve volebním období 2016 až 2020. Strany se dohodly, že v devítičlenné radě kraje obsadí ČSSD místo hejtmána, prvním náměstkem bude zástupce ODS, druhým náměstkem zástupce Koalice pro KHK, třetího náměstka budou mít Starostové a Východočeši a čtvrtého zástupce TOP 09. Radu dále doplní z členů ČSSD, ODS, Koalice pro KHK a Starostů a Východočechů. Byla tak naplněna předběžná dohoda, která vznikla již v sobotu 8. října 2016, zhruba pět hodin po uzavření volebních místností a Královéhradecký kraj byl prvním, kde bylo vítězné ANO 2011 odsunuto do opozice.

S nově vzniklou vládnoucí koalici v Královéhradeckém kraji však nebyli spokojeni všichni spolustraníci ODS, některým se nelíbilo vyloučení vítězného hnutí ANO 2011 z povolebního vyjednávání. *"Koaliční vyjednávání je vedené proti vůli voličů, nerespektuje závěry voleb. Oblastní představitelé královéhradecké ODS přistupují k sebeprosazení za každou cenu zcela v rozporu se svými předvolebními prohlášení a proti vůli členů a jejich přívrženců," prohlásil starosta Pavel Louda s tím, že mluví za celou novobydžovskou ODS.* Přetrvávající povolební neshody vyústily k odchodu celé skupiny novobydžovských občanských demokratů z ODS.

Ustavující zasedání bylo stanoveno na 14. listopadu 2016. Na tomto zasedání byl zvolen hejtmánem Jiří Štěpán (ČSSD), hlasovalo pro něj 27 zastupitelů, 13 bylo proti a 4 se zdrželi hlasování, dále byl 1. náměstkem zvolen Martin Červíček (ODS), dalšími náměstky byli zvoleni Vladimír Derner (Koalice pro KHK), Aleš Cabicar (TOP 09) a Martina Berdychová (Starostové a Východočeši). Dále byli zvoleni zbylí členové rady, bylo založeno dvanáct výborů zastupitelstva a zvoleni jejich předsedové.

Paradoxem v nově vzniklé koalici je účast Martiny Berdychové, která byla lídrem Starostů a Východočechů a účastnila se povolebních vyjednávání, a zároveň je poslankyní za ANO 2011. Sama Martina Berdychová připouštěla před krajskými volbami, že je v trochu zvláštní situaci. Na otázku, zda lze oddělit práci ve sněmovně od práce v kraji odpověděla, že v regionu se řeší místní problémy, kdežto v parlamentu se řeší legislativa. Po ukončení koaličních vyjednávání byl předseda ANO 2011 nemile překvapen tím, jak se paní Berdychová aktivně podílela na vzniku koalice, která vynechala z povolebního vyjednávání vítězné ANO 2011. Paní Berdychová bude do konce svého poslaneckého mandátu působit na kraji jako neuvolněná radní, bude pobírat pouze odměnu, nikoli plat uvolněné radní.

7 Porovnání výsledků krajských voleb v České republice

Politické hnutí ANO 2011 jasně ovládlo krajské volby konané v říjnu 2016. Toto politické hnutí zvítězilo v devíti krajích - Královéhradeckém, Ústeckém, Středočeském, Plzeňském, Karlovarském, Pardubickém, Jihomoravském, Olomouckém a Moravskoslezském. Ve čtyřech krajích se umístilo na druhém místě - Jihočeském, Libereckém, Zlínském a v kraji Vysočina. Politická strana ČSSD, která obhajovala z krajských voleb z roku 2012 vítězství v devíti krajích, zvítězila pouze v kraji Jihočeském a v kraji Vysočina. Ve zbývajících krajích - Libereckém, zvítězilo politické hnutí Starostové pro Liberecký kraj a v kraji Zlínském zvítězila KDU-ČSL.

Obrázek 2: Výsledky krajských voleb, dle členění vítězných stran

zdroj: Euro (<https://www.euro.cz/politika/koalice-na-jihu-cech-podepsana-kraj-povede-čssd-ano-a-jihocesi-2012-1312797>)

Politické hnutí ANO 2011 neobhajovalo z předešlých krajských voleb žádný mandát, v roce 2016 získalo v součtu 176 mandátů, pro toto politické hnutí hlasovalo 21,05% voličů. ČSSD obhajovala 205 mandátů, získala jich 125, pro tuto politickou stranu hlasovalo 15,25% voličů. KSČM obhajovala 182 mandátů, dosáhla na 86 mandátů, hlas této politické straně dalo 10,55% voličů. ODS obhajovala 102, získala jich 76, stranu

volilo 9,47% voličů. KDU-ČSL obhájovala 42 mandátů, které se jí podařilo obhájit, tuto politickou stranu podpořilo 6,3% voličů. Koalice SPD a SPO neobhájovala žádný mandát, získala 30 mandátů, podpora voličů byla 4,67% a politický subjekt Starostové a nezávislí též neobhájovali žádný mandát a získal 30 mandátů, s podporou 4,67% voličů. Ostatní politické subjekty obhájovaly 37 mandátů a získaly jich 116.

Přestože politické hnutí ANO 2011 zvítězilo v devíti krajích, vládnoucí koalici vytvořilo v osmi krajích, v sedmi, ve kterých zvítězilo a dále pak v kraji Vysočina, kde skončilo na druhém místě. V kraji Královéhradeckém, Pardubickém a Plzeňském politické hnutí zvítězilo, přesto však skončilo v opozici.

Obrázek 3: Vzniklé koalice v jednotlivých krajích

zdroj: RYNEŠ, David (<https://www.novinky.cz/domaci/417166-koalici-v-olomouckem-kraji-utvori-ano-s-cssd-a-ods.html>)

8 Závěr

Diplomová práce se zaměřila na analýzu krajských voleb v Královéhradeckém kraji konaných v roce 2016. Praktická část se soustředila na krajské volby z hlediska jednotlivých politických subjektů, jejich volebních programů vytvořených pro krajské volby, a také na dosažené výsledky a vytvořené exekutivní koalice. Analýza volebních programů ukázala, že stěžejním tématem volební kampaně se stala dostavba dálnice D 11 nejen do Hradce Králové, ale také pokračování této stavby až k hranicím s Polskem. Nad nutností řešit otázku zdravotnictví v Královéhradeckém kraji se shodly takřka všechny politické subjekty. Prioritou v této oblasti byla dostavba a modernizace nemocnice v Náchodě a obecně stabilizace zdravotnictví v kraji. Dále se volebními programy prolínalo téma školství, jeho optimalizace a spolupráce středních škol s podnikatelskými subjekty v kraji. Je patrné, že i krajské volby ovlivnil celosvětový trend dnešní doby. Důležitým bodem většiny politiků byla bezpečnost, je nutno podotknout, že právě tato otázka padla v mnohých případech u voličů na úrodnou půdu. Je zajímavé, že je tomu tak právě v době, kdy je na našem území snad nejbezpečněji v historii. Tento negativní trend se promítl i do volebních programů politických stran při volbách do Poslanecké sněmovny, které se konaly rok, po volbách krajských.

Z výsledků krajských voleb konaných v roce 2016 vyplývá, že občané i v Královéhradeckém kraji vyjádřili svým hlasováním, že stojí o změnu ve vedení krajů. Politickou scénu na úrovni krajů ovládlo politické hnutí ANO 2011, které se krajských voleb v roce 2016 účastnilo poprvé. Přestože toto hnutí vyhrálo krajské volby v Královéhradeckém kraji, nepodařilo se mu vytvořit exekutivní koalici. Tu sestavila ČSSD, ODS, Koalice pro KHK, Starostové a Východočeši a TOP 09. Hejtnanem pro nadcházející volební období se stal Jiří Štěpán (ČSSD) a náměstký Martin Červíček (ODS), Vladimír Derner (Koalice pro KHK), Aleš Cabicar (TOP 09) a Martina Berdychová (Starostové a Východočeši). Poprvé se tedy stalo, že v krajských volbách v Královéhradeckém kraji se spojily politické subjekty napříč celým politickým spektrem, aby mohly vládnout na úkor vítěze krajských voleb - politického hnutí ANO 2011. Po volbách tak vznikla v Královéhradeckém kraji široká koalice, kdy se spojily subjekty ideově nesourodé.

Z analýzy volebních výsledků krajských voleb konaných od roku 2000 vyplynula následující fakta. Při prvních krajských volbách v roce 2000 byla vítězná koalice složená z ODS a Čtyřkoalice. V krajských volbách v roce 2004 to byla rovněž pravice, která sestavila exekutivní koalici, vznikla ve složení ODS a KDU-ČSL. Po volbách v roce 2008

vytvořila exekutivní koalici levice, ČSSD a KSČM, ve stejném složení vznikla exekutivní koalice i po volbách konaných v roce 2012. Jednalo se tak o potvrzení jednoho z předpokladů teorie voleb druhého řádu, podle něhož vládní strany, jež získaly svou pozici v parlamentních volbách, ztrácejí na subnacionálních úrovních volební podporu. Z hlediska teorie voleb druhého řádu se potvrdila hypotéza, kdy voliči svým chováním se snaží vyrovnávat poměr sil ve všech úrovních politického systému. Ovšem v krajských volbách konaných v roce 2016 se tato teorie potvrdila pouze částečně. ČSSD ztratila v krajských volbách přízeň voličů, nicméně další vládní straně, ANO 2011, se podařilo krajské volby vyhrát, a to nejen v Královéhradeckém kraji. Efekty teorie druhořadých voleb tu byly narušeny tím, že za Sobotkovy vlády byly opoziční strany velmi slabé a protiklad mezi vládou a opozicí byl překryt protikladem uvnitř vládní koalice.

V případě volební účasti v krajských volbách je potvrzen další předpoklad z teorie voleb druhého řádu, jak uvádí ve své knize Pavel Šaradín a to, že účast voličů v krajských volbách je nižší než ve volbách prvního řádu. Pro porovnání, krajských voleb se v roce 2016 účastnilo 34,57% voličů, k volbám do Poslanecké sněmovny v roce 2017 přišlo 60,84% voličů.

S jistotou lze říci, že politické hnutí ANO 2011 se vymezuje proti klasickým politickým stranám. V jeho vedení stojí silná osobnost, úspěšný podnikatel, který tvrdí, že chce využít svých zkušeností z vedení velkého podniku k řízení státu, tím si získal podporu části voličů. Naopak jeho odpůrci mu vytýkají možný střet zájmů. Jakožto vysoce postavený politik na naší politické scéně může ovlivnit například přerozdělování státních financí ku prospěchu svého podnikání. Toto politické hnutí bylo v době konání krajských voleb vládnoucí stranou, společně s ČSSD a KDU-ČSL. Všechny tyto jmenované strany uspěly zároveň i v krajských volbách, ve kterých v minulých letech vždy zvítězila opozice. Bude tedy zajímavé sledovat další vývoj na naší politické scéně i vzhledem k tomu, že politické hnutí ANO 2011 zvítězilo ve volbách do Poslanecké sněmovny, které se konaly na podzim roku 2017.

9 Seznam literatury a zdrojů

Knihy

BALÍK, Stanislav, 2009. *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada. 250 s. ISBN 978-80-247-2908-4.

BALÍK, Stanislav, KYLOUŠEK, Jakub (eds.), 2005. *Krajské volby v České republice 2004*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. 235 s. ISBN 80-210-3880-2.

ČMEJREK, Jaroslav, 2008. *Obce a regiony jako politický prostor*. Praha: Alfa Nakladatelství. 165 s. ISBN 978-80-87197-00-4.

ČMEJREK, Jaroslav, 2016. *Veřejná správa*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. 127 s. ISBN 978-80-7394-578-7.

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, ČOPÍK, Jan, 2010. *Demokracie v lokálním politickém prostoru. Specifika politického života v obcích ČR*. Praha: Grada. 224 s. ISBN 978-80-247-3061-5.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, DOBEŠ, Jan, 2007. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 570 s. ISBN 978-80-7106-906-5.

CHYTÍLEK, Roman, ŠEDO, Jakub, LEBEDA, Tomáš, ČALLOUD, Dalibor, 2009. *Volební systémy*. 4 vyd. Praha: Portál. 375 s. ISBN 978-80-7367-548-6.

JANÁK, Jan, 1989. *Dějiny správy v českých zemích v letech 1848-1918 s soupisy pramenů a literatury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 334 s.

JANÁK, Jan, HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, 1989. *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 519 s. ISBN 80-04-21189-5.

LANGEROVÁ, Blanka, 2003. *Vítejte v Královéhradeckém kraji*. Praha: AČR Alfa, s.r.o., nakladatelství a vydavatelství. 199 s. ISBN 80-86408-08-6.

NOVÁK, Miroslav, 1997. *Systémy politických stran. Úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: Sociologické nakladatelství/SLON. 275 s. ISBN 80-85850-22-2.

ŘÍCHOVÁ, Blanka, 2000. *Přehled moderních politologických teorií. Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. Praha: Portál. 303 s. ISBN 80-7178-461-3.

ŠARADÍN, Pavel (ed.), 2006. *Krajské volby v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 259 s. ISBN 80-244-1555-0.

ŠARADÍN, Pavel, 2008. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 161 s. ISBN 978-80-244-1876-6.

Legislativní zdroje

Zákon č. 129/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000, o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 130/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000, o volbách do zastupitelstev krajů a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Krajská správa ČSÚ v Hradci Králové* [online]. Praha: 2017 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xh/kraj>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Veřejná databáze* [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

Euro: PORTÁL [online]. Mladá fronta, 2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/politika/koalice-na-jihu-cech-podepsana-kraj-povede-cssd-ano-a-jihocesi-2012-1312797>

Královéhradecký kraj [online]. 2017 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/volene-organy/zast-58453/>

RYNEŠ, David. *Novinky.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/417166-koalici-v-olomouckem-kraji-utvori-ano-s-cssd-a-ods.html>

VANÍČEK, Aleš. *KRKONOŠSKÝ deník.cz* [online]. VLTAVA LABE MEDIA, ©2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: https://krkonosky.denik.cz/zpravy_region/trutnovsky-okres-je-nejvetsi-v-kraji-ale-ma-nejmene-obci-20160110.html

Volby.cz [online]. Praha: © Český statistický úřad, 2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/>

Volby.cz [online]. Praha: © Český statistický úřad, 2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz4?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>

Volby.cz [online]. Praha: © Český statistický úřad, 2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz4?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xnumnuts=5200>

Volby.cz [online]. Praha: © Český statistický úřad, 2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7>

Volby.cz [online]. Praha: © Český statistický úřad, 2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7&xnumnuts=5201>

Volby.cz [online]. Praha: © Český statistický úřad, 2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7&xnumnuts=5202>

Volby.cz [online]. Praha: © Český statistický úřad, 2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7&xnumnuts=5203>

Volby.cz [online]. Praha: © Český statistický úřad, 2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z:
[https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7&xnumn
uts=5204](https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7&xnumn
uts=5204)

Volby.cz [online]. Praha: © Český statistický úřad, 2016 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z:
[https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7&xnumn
uts=5205](https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7&xnumn
uts=5205)

10 Přílohy

Příloha 1: Seznam kandidujících politických subjektů

- 1, Volte Pravý Blok
- 2, Občanská demokratická strana
- 7, Koalice Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD) a Strana Práv občanů s SNK
- 12, Česká strana sociálně demokratická
- 30, ANO 2011
- 32, TOP 09
- 36, Koalice pro Královéhradecký kraj - KDU-ČSL - Hradecký demokratický klub - Volba pro město
- 37, Komunistická strana Čech a Moravy
- 41, Národní demokracie
- 43, Úsvit s Blokem proti islamizaci
- 50, STAROSTOVÉ A VÝCHODOČEŠI
- 52, Svobodní a Soukromníci
- 56, Piráti a Strana zelených + Změna pro Královéhradecký kraj
- 67, NE ILEGÁLNÍ IMIGRACI - PENÍZE RADĚJI PRO NAŠE LIDI
- 68, NEZÁVISLÍ
- 70, Koalice Republikánů Miroslava Sládka, Patriotů České republiky a HOZK
- 75, Dělnická strana sociální spravedlnosti - Imigranty a islám v ČR nechceme!

Příloha 2: Jmenný seznam členů Královéhradeckého zastupitelstva

příjmení, jméno, tituly	kandidující strana	politická příslušnost
Berkovcová Jana Mgr.	ANO 2011	ANO 2011
Friedrich Stanislav	ANO 2011	ANO 2011
Hantschová Ivana MVDr.	ANO 2011	BEZPP
Jarolím Jan Ing.	ANO 2011	BEZPP
Kálal Jiří Bc. DiS.	ANO 2011	ANO 2011
Kodydek Miroslav	ANO 2011	BEZPP
Koleta Petr	ANO 2011	BEZPP
Kostelníček Jaroslav Ing. Bc.	ANO 2011	ANO 2011
Matyášová Eva MUDr.	ANO 2011	ANO 2011
Outlý Jindřich Ing.	ANO 2011	BEZPP
Praus Zdeněk, Ing.	ANO 2011	ANO 2011
Sadovský Petr	ANO 2011	ANO 2011
Štayrová Monika Ing.	ANO 2011	ANO 2011
Antl Miroslav JUDr.	ČSSD	BEZPP
Birke Jan	ČSSD	ČSSD
Dvořák Josef	ČSSD	ČSSD
Hečko Pavel Bc.	ČSSD	ČSSD
Štěpán Jiří PhDr. Ph.D.	ČSSD	ČSSD
Vaňková Edita Mgr.	ČSSD	ČSSD
Bělobrádek Pavel MVDr. Ph.D., MPA	Koalice pro KHK	KDU-ČSL
Derner Vladimír Ing.	Koalice pro KHK	KDU-ČSL
Fink Zdeněk MUDr.	Koalice pro KHK	HDK
Klíma Karel Bc.	Koalice pro KHK	KDU-ČSL
Maclová Anna Ing.	Koalice pro KHK	BEZPP
Lukášek Josef PaedDr.	KSČM	KSČM
Ondráček Zdeněk JUDr. PhDr. Ph.D.	KSČM	KSČM
Ruml Otakar Ing.	KSČM	KSČM
Šormová Táňa Mgr.	KSČM	BEZPP
Adamec Ivan Mgr.	ODS	ODS
Červíček Martin Mgr.	ODS	ODS
Drejslová Jana Mgr.	ODS	ODS

Řehoř Václav Mgr.	ODS	ODS
Vlasák Oldřich Ing.	ODS	ODS
Hanousek Martin Mgr.	Piráti+SZ	SZ
Jiránek Martin Ing.	Piráti+SZ	Piráti
Matějka Miroslav Bc. DiS.	SPD + SPO	SPO
Morávek Jiří Mgr.	SPD + SPO	BEZPP
Berdychová Martina Mgr.	STAN+VČ	VČ
Cogan Rudolf JUDr. Ing. Ph.D.	STAN+VČ	BEZPP
Kracíková Dana Ing.	STAN+VČ	BEZPP
Sobotka Jan Ing.	STAN+VČ	STAN
Cabicar Aleš Ing.	TOP 09	TOP 09
Heger Leoš doc. MUDr. CSc.	TOP 09	TOP 09
Sommer Milan Ing.	TOP 09	TOP 09
Švorc Zdeněk Ing.	TOP 09	TOP 09

zdroj: Královéhradecký kraj (<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/volene-organy/zast-58453/>)

Příloha 3: Fotografie členů Královéhradeckého zastupitelstva

